

**МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО**

Кафедра історії, етнології та археології

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

Історико-науковий контекст духовної парадигми людської цивілізації

Автори:

Рижєва Н. О., д.іст.н., професор кафедри історії, етнології та археології

Спеціальність 014 Середня освіта 014.03 Середня освіта (Історія) Історія

Затверджено на засіданні кафедри історії, етнології та археології,
протокол від «28» серпня 2017 року № 1.

Затверджено на засіданні навчально-методичної комісії навчально-наукового інституту
історії, політології та права, протокол від «28» серпня 2017 року № 1.

Миколаїв, 2017

ЗМІСТ НМК

1. Титульна сторінка	1
2. Зміст НМК	2
3. Витяги з ОКХ, ОПП спеціальності	3
4. Навчальна програма дисципліни	5
5. Робоча навчальна програма дисципліни	18
6. Програма практичної підготовки	38
7. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів	39
8. Навчальні-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо	42
9. Конспект лекцій з дисципліни	43
10. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для змістовно-модульних контрольних робіт, тестові контрольні роботи (які завантажені на освітній простір)	50
11. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять	60
12. Завдання на курсові та дипломні проекти	63
13. Контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, завдання для заліків	64
14. Питання до екзаменаційних білетів, екзаменаційні білети, тести для підсумкового контролю (що завантажені на освітній простір)	69
15. Методичні рекомендації та розробки викладача	71
16. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів	73
17. Методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання	75
18. Інші матеріали	76

ВИТЯГ з ОПШ

Мета курсу: сприяти усвідомленню студентами історико-філософської ідеї розвитку духовної парадигми людської цивілізації. Зосередження на проблемах пов'язаних з гносеологічними (пізнавальними) і онтологічними (буттєвими) факторами. З'ясування історико-філософської сукупності понять, принципів, тлумачень концепцій, що інтерпретують духовну парадигму під кутом зору герменевтики (тлумачення давніх текстів залежно від культури, в яких вони існували, і від культури суб'єкта, який здійснює інтерпретацію), феноменології (вчення про феномен, який виступає як певна реальність, її самовираження і саморозкриття), екзистенціалізму (вчення, яке значення сущого виводить з існування людини), прагматизму (вчення, яке зводить суть понять, ідей до практичних операцій), позитивізму (вчення, єдиним джерелом пізнання вважає емпіричний досвід), матеріалізму (вчення, проголошує матерію першоосновою всього сущого).

Основними **завданнями** вивчення дисципліни є:

- дати основні уявлення про предмет та специфіку досліджень теорії походження світових духовно-культурних концепцій, які беруть за основу надприродні причини та обставини цього складного процесу;
- сформуванню знання про основні етапи розвитку і становлення теорій головним предметом дослідження яких є духовно-релігійний феномен;
- ознайомити з суспільно-політичним та науково-теоретичним контекстом формування духовно-релігійних засад розвитку людської цивілізації;
- сформуванню уявлення про можливості сприйняття духовних парадигм такими, якими вони є у різних народів Світу за умови не допущення світоглядних та ідеологічних упереджень.

ВИТЯГ з ОКХ

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- Володіти знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів.
- Володіти та реалізовувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності з урахуванням вітчизняної та світової культурної спадщини, культурою міжособистісних стосунків.
- Володіти методами аналізу та вмінні оцінювати стратегії конструктивної діяльності в умовах релігійного розмаїття в контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності.
- Застосовувати методи самовиховання, які орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розробки й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри.
- Мати уявлення про шляхи забезпечення громадянської та міжконфесійної злагоди, взаєморозуміння, гармонізації міжнаціональних й міжконфесійних відносин.
- Володіти понятійним апаратом та методологією аналізу культурно-духовних реалій певних народів світу.
- Володіти навичками наукової організації праці.
- Розвивати навички самостійного опанування нових знань.
- Уміти працювати з довідковою літературою, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові:

- Розуміти як відбувався процес формування духовної парадигми людства на підставі цивілізаційних засад;

- Розуміти специфіку духовно-релігійних світоглядних систем, що включають обов'язкові суспільно-моральні установки;
- Оволодіти процесами визначення у монастроїв послідовників певних духовно-релігійних систем, їх життєві устремління, соціальну поведінку, політичні дії;
- Знати напрями функціонування культурно-релігійних об'єднань, інших інститутів, відносини всередині них і між ними.
- Вміти оцінювати соціальні та культурні явища з урахуванням наявності духовно-релігійного фактору, що присутній як в політиці так й пересічному середовищі;
- Сприяти усуненню протиріч з окремих питань шляхом спростування або узгодження позицій в області пізнання, що об'єднуються в цілісну систему культурно-духовних міркувань;

Сприяти формуванню свідомості аудиторії на підставі кореляції між ставленням людей до наукових досягнень та загально релігійністю населення.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра історії, етнології та археології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
28 серпня 2017 р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРИКО-НАУКОВИЙ КОНТЕКСТ ДУХОВНОЇ ПАРАДИГМИ
ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта

014 Середня освіта

Код та найменування спеціальності

014.03 Середня освіта (Історія)

Предметна спеціалізація

Історія

Освітня програма

Інститут історії, політології та права

Програму розроблено та внесено: Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Рижева Надія Олександрівна, професор кафедри історії, етнології та археології, доктор історичних наук.

Програму схвалено на засіданні кафедри історії, етнології та археології
Протокол від «__» серпня 2017 року № __

Т.в.о. завідувача
кафедри історії, етнології та археології _____ (Господаренко О.В.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією Навчально-наукового інституту історії, політології та права

Протокол від «__» серпня 2017 року № __
Голова навчально-методичної комісії _____ (Шитюк М.М.)

Програму погоджено навчально-методичною комісією університету

Протокол від «28» серпня 2017 року № 12
Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “Історико-науковий контекст духовної парадигми людської цивілізації” складена Рижевою Н.О. відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ступеня магістра: Галузь знань 01 Освіта, спеціальності 014 Середня освіта, предметна спеціалізація 014.03 Середня освіта(Історія).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є: духовно-культурні та морально-етичні норми людської цивілізації створені на різних етапах історичного поступу.

Міждисциплінарні зв'язки: соціологія, культурологія, всесвітня історія, політологія, релігієзнавство, філософія.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1 Метою курсу: є сприяти усвідомленню студентами історико-філософської ідеї розвитку духовної парадигми людської цивілізації. Зосередження на проблемах пов'язаних з гносеологічними (пізнавальними) і онтологічними (буттєвими) факторами. З'ясування історико-філософської сукупності понять, принципів, тлумачень концепцій, що інтерпретують духовну парадигму під кутом зору герменевтики (тлумачення давніх текстів залежно від культури, в яких вони існували, і від культури суб'єкта, який здійснює інтерпретацію), феноменології (вчення про феномен, який виступає як певна реальність, її самовираження і саморозкриття), екзистенціалізму (вчення, яке значення суцього виводить з існування людини), прагматизму (вчення, яке зводить суть понять, ідей до практичних операцій), позитивізму (вчення, єдиним джерелом пізнання вважає емпіричний досвід), матеріалізму (вчення, проголошує матерію першоосновою всього суцього).

1.2 Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- дати основні уявлення про предмет та специфіку досліджень теорії походження світових духовно-культурних концепцій, які беруть за основу надприродні причини та обставини цього складного процесу;

- сформуувати знання про основні етапи розвитку і становлення теорій головним предметом дослідження яких є духовно-релігійний феномен;
- ознайомити з суспільно-політичним та науково-теоретичним контекстом формування духовно-релігійних засад розвитку людської цивілізації;
- сформуувати уявлення про можливості сприйняття духовних парадигм такими, якими вони є у різних народів Світу за умови не допущення світоглядних та ідеологічних упереджень.

1.3 У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими компетентностями:

I. Загальнопредметні:

- Володіти знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів.
- Володіти та реалізовувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності з урахуванням вітчизняної та світової культурної спадщини, культурою міжособистісних стосунків.
- Володіти методами аналізу та вміти оцінювати стратегії конструктивної діяльності в умовах релігійного розмаїття в контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності.
- Застосовувати методи самовиховання, які орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розробки й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри.
- Мати уявлення про шляхи забезпечення громадянської та міжконфесійної злагоди, взаєморозуміння, гармонізації міжнаціональних й міжконфесійних відносин.
- Володіти понятійним апаратом та методологією аналізу культурно-духовних реалій певних народів світу.
- Володіти навичками наукової організації праці.
- Розвивати навички самостійного опанування нових знань.

- Уміти працювати з довідковою літературою, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові:

- Розуміти як відбувався процес формування духовної парадигми людства на підставі цивілізаційних засад;
- Розуміти специфіку духовно-релігійних світоглядних систем, що включають обов'язкові суспільно-моральні установки;
- Оволодіти процесами визначення умонастроїв послідовників певних духовно-релігійних систем, їх життєві устремління, соціальну поведінку, політичні дії;
- Знати напрями функціонування культурно-релігійних об'єднань, інших інститутів, відносини всередині них і між ними.
- Вміти оцінювати соціальні та культурні явища з урахуванням наявності духовно-релігійного фактору, що присутній як в політиці так й пересічному середовищі;
- Сприяти усуненню протиріч з окремих питань шляхом спростування або узгодження позицій в області пізнання, що об'єднуються в цілісну систему культурно-духовних міркувань;
- Сприяти формуванню свідомості аудиторії на підставі кореляції між ставленням людей до наукових досягнень та загально релігійністю населення.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин / 5 кредити ECTS

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Кредит 1. Становлення культурно-релігійних систем

Тема 1. ВСТУП. ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКЦІЯ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИХ СИСТЕМ

Культ і культура. Структура релігії. Функції релігії в суспільстві. Релігійний досвід. Громада віруючих. Від природи до культури. Формування людської системи цінностей. Релігія і наука. Раціональне та містичне. Богослов'я і теологія. Закони Світобудови і наше уявлення про них. Творець і створене: мікрокосм і макрокосм.

Витоки релігії: пошуки сенсу життя і подолання страху смерті. Фетиш і тотем. Похоронні культури і культ мертвих. Духи природи і стихій. Світове Древо і три світи. «У пошуках трави безсмертя». Релігії Стародавнього Єгипту. Пантеон богів і богинь. Зародження ідеї відлюдництва і чоловічих жрецьких спільнот як прообраз чернецтва. Ідея загробного суду. Чому єгипетська культура закінчила своє існування. Космогонія і космологія. Епос про Гільгамеша. Як виглядала Вавилонська вежа, для чого її будували? Чим був Вавилон - «Брамою Бога» або «Місцем, де все переплуталося». Блудниця - це Іван Сусанін. Технічний прогрес - це добре чи погано? Порядок перемиг хаосу і, як побічний результат, чоловіки перемогли жінок. У чому принципові відмінності міста і села?

Тема 2. ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ НАРОДІВ ІНДІЇ В КУЛЬТУРНО-ДУХОВНОМУ КОНТЕКСТІ

Соціальна доктрина індуїзму. Варни і касты. Брахманське служіння. Вчення про переродження. Індійські аскетичні практики. Що таке свобода з точки зору індуїзму. Йога індійська та європейська. Сімя та община. Система державного управління. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Зовнішня політика. Внутрішня політика. Розвиток культури стародавнього. Три великі аспекти буття: простору, часу і закону. Діалектична єдність індуїстських богів.

Основа укладу життя в Індії - регламентація і приписаність. Боги індуїзму. Третє око Шиви. Шива руйнівник і запліднювач. Шива і Саті. Шива і Шакті. Секс як сакральний акт. Калі - жіноча іпостась руйнування. Еволюція богів позитивна і негативна.

«Живе і мертво в індійській філософії». Брахманське служіння. Що значить «порятунок» в індуїзмі. Мокша і тапас. Ритуальні самогубства. Звичай самоспалення вдів - саті. Індійське кіно як рецепт щастя.

Релігії опозиційні брахманізму. Джайнізм. Ахимса як найважливіший принцип. Сіхізм - релігія воїнів. Гуру і шішья. Правило п'яти "К". Амрістар і Золотий Храм. Священна книга Гуру Грантх Сахіб.

«Вийти з колеса перероджень»

Буддизм. Легенда про царевича Гаутами. Паралелі між біографією Гаутами і Христа. Революційність вчення Шак'ямуні: відмова від каст, станів, націй, проповідь рівності людей. Серединний шлях. Погляд на проблему страждань і смерті. Виникнення чернецтва. Чотири благородних істини. Історичний шлях буддизму. Будди і бодхісатви. Основні напрямки в буддизмі - махаяна, хінаяна, чань і дзен.

Дзен-буддизм. Розуміння ілюзії світу. Чань-буддизм і дзен-буддизм. Вчитель і учень. Притча про повну чашці. Дзенські практики. Шлях буддійського ченця.

Кредит 2. Культурно-цивілізаційні засади китайської системи цінностей

Тема 3. ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Автохтонність і самодостатність китайської цивілізації. Заперечення метафізики і прагматизм - головна риса ментальності. Вчення про Шлях - Дао. Безрелігійний характер доктрин. Конфуцій і його вчення. Вплив конфуціанства на культури сусідніх народів. Вчення про борг людини. Індивідуум і держава в конфуціанстві. Китайська геополітика.

Поняття Дао. Рецепти щастя. Природа як божество і вчитель. Лао Цзи - ідеал людини, що живе у злагоді з природою. Культ предків і паперові гроші: ритуал і жертвоприношення. Духи природи і п'ять стихій. Даоси і конфуціанці - два погляди на призначення людини. Пошуки еліксиру безсмертя і спроби зберегти мир незмінним. Великі відкриття за відсутності ідеї суспільного прогресу як парадокс китайської ментальності.

Культурний вплив Китаю НА самобутність інших цивілізацій. Відсутність релігійної самоідентифікації як головна риса китайської релігійної свідомості.

Кредит 3. Еволюція іудаїзму та його вплив на європейську цивілізацію

Тема 4. ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ЄВРЕЇВ. ЕВОЛЮЦІЯ ІУДАЇЗМУ

Іудаїзм - перша монотеїстична релігія. Історія єврейського народу, етнічна і священна. Легенди та правда в Біблії. Поняття Завіту (договору) народу з Богом. Текст як основа релігії і друга реальність. Слова людські та Божественне Писання. Священики, переписувачі і пророки як предтечі поділу влади. Інститут пророцтва і пророчий дух.

Біблійні витоки: старозавітні пророки про Месію. Помазанник Божий і посланник Божий. Месія з роду Йосипа і Месія з роду Давида. Кого врятує Месія? Вчителі та книжники. Кафедрократія: мудреці замість священиків, навчання замість храмового служіння. Феномен лже-месіанства: шарлатани і одержимі. Психологічні мотиви лже-месіанства.

Історичний шлях євреїв. Модель єврейської системи державного устрою. Вигнання і розсіювання єврейського народу. Формування общинних інститутів. Історична еволюція іудаїзму після руйнування Храму. Євреї реальні і єврей міфічний. Просвітництво і емансипація. Сіонізм і держава Ізраїль.

Кредит 4. Формування морально-етичних принципів Європейської цивілізації

Тема 5. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ РОЗВИТОК ЦИВІЛІЗАЦІЇ ТА ХРИСТІЯНСТВО

Історичний контент виникнення християнства. Пророки і месіанські очікування. Новий Завіт: склад і зміст. Апокрифи і псевдоепіграфи. Основи віровчення. Основні історичні періоди розвитку раннього християнства.

Що ми знаємо про Павла: на службі у Синедріону і шлях до Дамаску. Павло як творець доктрини Християнства. Канони і догмати. Едикт Костянтина. Християнство як панівна релігія Римської імперії. Вселенські собори. Зародження християнського чернецтва.

Католицька церква - особливості віровчення, культу, організації. Католицизм в історії Європи. Християнський Захід та його експансія. Хрестові походи. Чернечі ордени. Собор і Університет. Церква і Просвітництво. Католицизм і колонізація. Єресі й секти. Великий розкол між Римом і Константинополем. Реформи і оновлення в католицизмі.

Візантія - розквіт, занепад, загибель. Хрещення Русі. Третій Рим. Основні етапи історії православної церкви. Патріаршество і Синод. Радянський період.

Історичний контекст виникнення протестантизму. Реформація в Європі. Великі проповідники: Лютер, Кальвін, Цвінглі. Триумф і трагедія Реформації. Католицька реакція. Особливості протестантського віровчення і пристосування церкви. Головні напрямки в протестантизмі: англіканство, лютеранство, баптизм. Церкви Нового часу: адвентисти сьомого дня, свідки Єгови, мормони, харизмати.

Кредит 5. Іслам: історична ретроспектива та сьогодення

Тема 6. ІСТОРИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСЛАМУ.

Виникнення ісламу та проповідь Мухаммеда. Спорідненість морально-етичного вчення ісламу з етикою іудаїзму та християнства. Основні тексти: Коран, Сунна. Ісламський право - шаріат. Основні течії в ісламі: суніти і шиїти. Історичний шлях ісламу. Віра в Єдність Бога в ісламі. Попередження Корану

до невірних про неминучість покарання та проголошення про безмірне співчуття і милість до тих, хто зрадить Його волі. Моральна відповідальність людини перед Всевишнім за свої вчинки у земному житті.

Основні догмати ісламу, єдинобожжя, молитва, хадж, пост, закят, обов'язкові елементи мусульманської свідомості. Релігія як домінуючий компонент культури ісламського світу. Навіть суто світські проблеми мусульманами розглядаються з релігійної точки зору. Цей підхід до навколишнього світу не зуміли змінити ні ринкові відносини як основа соціального життя, ні західна культура споживання. Іслам як і раніше об'єднує мусульман перед лицем життя і смерті і, по суті, є не тільки релігією, а й способом життя, визначаючи характер рішення не тільки духовних, а й повсякденних проблем.

Іслам і політика в сучасному світі. Політичні рухи під гаслами ісламу. Ісламізація правових норм. Особливий напрямок економічного розвитку, визначений виключно соціальними та моральними нормами ісламу (ісламська економіка).

Тема 7. МІСЦЕ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ПАРАДИГМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Загальна криза релігійності. Зміна історичних епох і «наступ язичництва». Нові культури. Релігії перед викликом часу. Глобальні проблеми в теологічній перспективі. Культурно-духовний простір людської цивілізації. Глобалізація культури, загальні тенденції та наявні суперечності. Становлення особистості в контексті духовної парадигми XXI століття.

Духовні аспекти буття людини. Духовність у структурі особистості. Духовний розвиток людини. Онтологія духовних станів. Характеристика повноцінно розвиненої особистості.

Соціально-політичні та природничо-наукові умови розвитку свободи мислення, вільнодумства й атеїзму в наші дні. Сучасний агностицизм.

Вплив НТР на стан культурно-релігійних поглядів. Релігійно-ідеалістична і науково-матеріалістична інтерпретація досягнень природних і технічних наук.

Пошуки сенсу життя та системи цінностей в сфері анти духовності. Духовна анемія суспільства, породжена кризовими явищами в економіці, політиці і соціальній сфері, знищення культурного ґрунту, позбавлення людини здатності адаптації до життєвих обставин та поворотів індивідуальної долі.

Створення умов поваги до прав особистості на свободу совісті, духовну культуру як запорука гармонізації суспільних відносин.

3. Рекомендована література

Базова

1. Аникина Г.П., Воробьёва И.Ю. Китайская классическая литература Учебно-методическое пособие. – Хабаровск : Изд-во "Дальневосточный государственный гуманитарный университет", 2008. – 153 с.: табл.
2. Будда. Конфуций. Магомет. Франциск Ассизский. Савонарола: Биограф. очерки. - М.: Республика, 1995. С. 122-130.
3. Буддизм: Четыре благородных истины [Сб. / Сост. Я. Боцман]. — Х., 2001.
4. Буддийский взгляд на мир (коллективная монография). СПб., 2002.
5. Васильев Л. С. История религий Востока / Л. С. Васильев. - М., 1998.
6. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
7. Игнатович А.Н. Буддизм в Японии. Очерк ранней истории. М.,1987.
8. Иллюстрированная история религий в двух томах / под ред. проф. Д. П. Шантепи де ля Соссей, том второй. - Спасо-преображенский валаамский монастырь, российский фонд мира
9. Ислам классический: энциклопедия. – М.: Изд-во ЭКСМО; СПб.: Мидгард, 2005. – 416 с.
10. История и культура древней Индии: Тексты / сост. А. А. Вигасин. - М.: изд - во МГУ, 1990.

11. Лысенко В. Г. Опыт введения в буддизм: Ранняя буддийская философия : учебное пособие / В. Г. Лысенко. - М., 1994.
12. Лысенко В.Г. Опыт введения в буддизм: Ранняя буддийская философия. М.,1994.
13. Матвеев К. П. История ислама. – М.: АСТ. Восток-Запад, 2005. – 254 с.
14. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176
15. Радугин А. А. Введение в религиоведение: теория история и современные религии: Курс лекций. — 2-е изд. испр. и доп.— М., 2001.
16. Религиоведение Учеб. пособие / Науч. ред. А.В. Солдатов. — СПб., 2003.
17. Религия в истории и культуре: Учебник для вузов / М. Г. Писманик, А. В. Вертинский, С. П. Демьяненко и др.; под ред. проф. М. Г. Писманика. - М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998.
18. Релігієзнавство. Підручник. – К., 2001.
19. Свенцицкая И. С. Раннее христианство: страницы истории. — М.: Политиздат, 1978.

Допоміжна література

20. Свенцицкая И. С. Тайные писания первых христиан. — М.: Политиздат, 1980. — 196 с.
21. Свенцицкая И. С., Трофимова М. К. Апокрифы древних христиан. — М.: Мысль, 1989. — 336 с
22. Соловьев Э.Ю. Непобежденный еретик: Мартин Лютер и его время. М., 2000.
23. Тришин А. Ф. Мировые религии и религиозные памятники / А. Ф. Тришин. - М., 1997.
24. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
25. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
26. Философия китайского буддизма / Пер. с кит. Е.А. Торчинова. — СПб., 2001.
27. Эрикер К. Буддизм / Пер. с англ. — М., 1999.

28. Эрнст, К. Суфизм. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 320 с.
29. Яблоков И.Н. Религиоведение: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2004.

14. Інформаційні ресурси

1. <http://gender.undp.org.ua>
2. <http://www.vidnokola.kiev.ua>

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

залік

5. Засоби діагностики успішності навчання:

Самостійна (індивідуальна) робота з джерелами та монографічними дослідженнями за проблематикою кредитів курсу, підготовка рефератів, виконання тестових та творчих проблемних завдань, бліц-опитування, складання термінологічних словників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
Кафедра історії, етнології та археології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор із науково-педагогічної
роботи _____ Н. І. Василькова
28 серпня 2017 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ІСТОРИКО-НАУКОВИЙ КОНТЕКСТ ДУХОВНОЇ ПАРАДИГМИ
ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Ступінь магістра

Галузь знань 01 Освіта

014 Середня освіта

Код та найменування спеціальності

014.03 Середня освіта (Історія)

Предметна спеціалізація

Історія

Освітня програма

Інститут історії, політології та права

2017 – 2018 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Історико-науковий контекст духовної парадигми людської цивілізації» для студентів спеціальності 014 Середня освіта 014.03 Середня освіта (Історія) Історія.

Розробник: Рижева Надія Олександрівна, професор кафедри історії, етнології та археології, доктор історичних наук, професор _____ (Рижева Н.О.)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри історії, етнології та археології

Протокол № __ від «__» серпня 2017 р.

Т.в.о, завідувача кафедри _____ (Господаренко О.В.)

«__» серпня 2017 р.

Протокол від «28» серпня 2017 року № 12

Голова навчально-методичної комісії університету _____ (Василькова Н. І.)

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРИКО-НАУКОВИЙ КОНТЕКСТ ДУХОВНОЇ ПАРАДИГМИ ЛЮДСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		<i>денна форма навчання</i>	<i>заочна форма навчання</i>
Кількість кредитів 5	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	Нормативна/ Варіативна	
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність (професійне спрямування): 014 Середня освіта 014.03 Середня освіта (Історія)	<i>Рік підготовки:</i>	
		I-й	I-й
		<i>Семестр</i>	
		II-й	II-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 50 самостійної роботи студента - 100	Ступінь магістра	<i>Лекції</i>	
		22год.	14год.
		<i>Практичні, семінарські</i>	
		28 год.	2 год.
		<i>Лабораторні</i>	
		-	-
		<i>Самостійна робота</i>	
100 год.	134 год.		
Вид контролю: залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної та індивідуальної роботи становить: для денної форми навчання – 150 год.: 50 год. – аудиторні заняття, 100 год. – самостійна робота (23 % / 77 %).

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: сприяти усвідомленню студентами історико-філософської ідеї розвитку духовної парадигми людської цивілізації. Зосередження на проблемах пов'язаних з гносеологічними (пізнавальними) і онтологічними (буттєвими) факторами. З'ясування історико-філософської сукупності понять, принципів, тлумачень концепцій, що інтерпретують духовну парадигму під кутом зору герменевтики (тлумачення давніх текстів залежно від культури, в

яких вони існували, і від культури суб'єкта, який здійснює інтерпретацію), феноменології (вчення про феномен, який виступає як певна реальність, її самовираження і саморозкриття), екзистенціалізму (вчення, яке значення суцього виводить з існування людини), прагматизму (вчення, яке зводить суть понять, ідей до практичних операцій), позитивізму (вчення, єдиним джерелом пізнання вважає емпіричний досвід), матеріалізму (вчення, проголошує матерію першоосновою всього суцього).

Основними *завданнями* вивчення дисципліни є:

- дати основні уявлення про предмет та специфіку досліджень теорії походження світових духовно-культурних концепцій, які беруть за основу надприродні причини та обставини цього складного процесу;
- сформуванати знання про основні етапи розвитку і становлення теорій головним предметом дослідження яких є духовно-релігійний феномен;
- ознайомити з суспільно-політичним та науково-теоретичним контекстом формування духовно-релігійних засад розвитку людської цивілізації;
- сформуванати уявлення про можливості сприйняття духовних парадигм такими, якими вони є у різних народів Світу за умови не допущення світоглядних та ідеологічних упереджень.

У результаті вивчення курсу студент оволодіває такими **компетентностями**:

I. Загальнопредметні:

- Володіти знаннями з основних напрямків, закономірностей, змісту і форм наукової діяльності, методів планування, організації та керування науковою творчістю, роботою наукових колективів.
- Володіти та реалізовувати моделі толерантної поведінки та стратегії конструктивної діяльності з урахуванням вітчизняної та світової культурної спадщини. культурою міжособистісних стосунків.
- Володіти методами аналізу та вміти оцінювати стратегії конструктивної діяльності в умовах релігійного розмаїття в контексті сучасного суспільства, застосовувати методи самовиховання, орієнтовані на загальнолюдські цінності.

- Застосовувати методи самовиховання, які орієнтовані на систему індивідуальних, національних і загальнолюдських цінностей, для розробки й реалізації стратегій і моделей поведінки та кар'єри.
- Мати уявлення про шляхи забезпечення громадянської та міжконфесійної злагоди, взаєморозуміння, гармонізації міжнаціональних й міжконфесійних відносин.
- Володіти понятійним апаратом та методологією аналізу культурно-духовних реалій певних народів світу.
- Володіти навичками наукової організації праці.
- Розвивати навички самостійного опанування нових знань.
- Уміти працювати з довідковою літературою, електронними базами даних, системами інформаційного пошуку.

II. Фахові:

- Розуміти як відбувався процес формування духовної парадигми людства на підставі цивілізаційних засад;
- Розуміти специфіку духовно-релігійних світоглядних систем, що включають обов'язкові суспільно-моральні установки;
- Оволодіти процесами визначення умонастроїв послідовників певних духовно-релігійних систем, їх життєві устремління, соціальну поведінку, політичні дії;
- Знати напрями функціонування культурно-релігійних об'єднань, інших інститутів, відносини всередині них і між ними.
- Вміти оцінювати соціальні та культурні явища з урахуванням наявності духовно-релігійного фактору, що присутній як в політиці так й пересічному середовищі;
- Сприяти усуненню протиріч з окремих питань шляхом спростування або узгодження позицій в області пізнання, що об'єднуються в цілісну систему культурно-духовних міркувань;

- Сприяти формуванню свідомості аудиторії на підставі кореляції між ставленням людей до наукових досягнень та загально релігійністю населення.

3. Програма навчальної дисципліни

Кредит 1. Становлення культурно-релігійних систем

Тема 1. ВСТУП. ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКЦІЯ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИХ СИСТЕМ

Культ і культура. Структура релігії. Функції релігії в суспільстві. Релігійний досвід. Громада віруючих. Від природи до культури. Формування людської системи цінностей. Релігія і наука. Раціональне та містичне. Богослов'я і теологія. Закони Світобудови і наше уявлення про них. Творець і створене: мікрокосм і макрокосм.

Витоки релігії: пошуки сенсу життя і подолання страху смерті. Фетиш і тотем. Похоронні культури і культ мертвих. Духи природи і стихій. Світове Древо і три світи. «У пошуках трави безсмертя» . Релігії Стародавнього Єгипту. Пантеон богів і богинь. Зародження ідеї відлюдництва і чоловічих жрецьких спільнот як прообраз чернецтва. Ідея загробного суду. Чому єгипетська культура закінчила своє існування. Космогонія і космологія. Епос про Гільгамеша. Як виглядала Вавилонська вежа, для чого її будували? Чим був Вавилон - «Брамою Бога» або «Місцем, де все переплуталося». Блудниця - це Іван Сусанін. Технічний прогрес - це добре чи погано? Порядок переміг хаос і, як побічний результат, чоловіки перемогли жінок. У чому принципові відмінності міста і села?

Тема 2. ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ НАРОДІВ ІНДІЇ В КУЛЬТУРНО-ДУХОВНОМУ КОНТЕКСТІ

Система державного управління. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Внутрішня політика. Зовнішня політика. Розвиток культури стародавнього. Три великі аспекти буття: простору, часу і закону. Діалектична єдність індуїстських богів.

Соціальна доктрина індуїзму. Варни і касты. Брахманське служіння. Вчення про переродження. Індійські аскетичні практики. Що таке свобода з точки зору індуїзму. Йога індійська та європейська. Сім'я та община. Основа укладу життя в Індії - регламентація і приписаність. Боги індуїзму. Третє око Шиви. Шива руйнівник і запліднювач. Шива і Саті. Шива і Шакті. Секс як сакральний акт. Калі - жіноча іпостась руйнування. Еволюція богів позитивна і негативна.

«Живе і мертво в індійській філософії». Брахманське служіння. Що значить «порятунок» в індуїзмі. Мокша і тапас. Ритуальні самогубства. Звичай самоспалення вдів - саті. Індійське кіно як рецепт щастя.

Релігії опозиційні брахманізму. Джайнізм. Ахимса як найважливіший принцип. Сіхізм - релігія воїнів. Гуру і шішья. Правило п'яти "К". Амрістар і Золотий Храм. Священна книга Гуру Грантх Сахіб.

«Вийти з колеса перероджень»

Буддизм. Легенда про царевича Гаутами. Паралелі між біографією Гаутами і Христа. Революційність вчення Шак'ямуні: відмова від каст, станів, націй, проповідь рівності людей. Серединний шлях. Погляд на проблему страждань і смерті. Виникнення чернецтва. Чотири благородних істини. Історичний шлях буддизму. Будди і бодхісатви. Основні напрямки в буддизмі - махаяна, хинаяна, чань і дзен.

Дзен-буддизм. Розуміння ілюзії світу. Чань-буддизм і дзен-буддизм. Вчитель і учень. Притча про повну чашку. Дзенські практики. Шлях буддійського ченця.

Кредит 2. Культурно-цивілізаційні засади китайської системи морально-етичних цінностей

Тема 3. ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КІТАЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

Автохтонність і самодостатність китайської цивілізації. Заперечення метафізики і прагматизм - головна риса ментальності. Вчення про Шлях - Дао.

Безрелігійний характер доктрин. Конфуцій і його вчення. Вплив конфуціанства на культури сусідніх народів. Вчення про борг людини. Індивідуум і держава в конфуціанстві. Китайська геополітика.

Поняття Дао. Рецепти щастя. Природа як божество і вчитель. Лао Цзи - ідеал людини, що живе у злагоді з природою. Культ предків і паперові гроші: ритуал і жертвоприношення. Духи природи і п'ять стихій. Даоси і конфуціанці - два погляди на призначення людини. Пошуки еліксиру безсмертя і спроби зберегти мир незмінним. Великі відкриття за відсутності ідеї суспільного прогресу як парадокс китайської ментальності.

Культурний вплив Китаю НА самобутність інших цивілізацій. Відсутність релігійної самоідентифікації як головна риса китайської релігійної свідомості.

Кредит 3. Еволюція іудаїзму та його вплив на європейську цивілізацію

Тема 4. ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ЄВРЕЇВ. ЕВОЛЮЦІЯ ІУДАЇЗМУ

Іудаїзм - перша монотеїстична релігія. Історія єврейського народу, етнічна і священна. Легенди та правда в Біблії. Поняття Завіту (договору) народу з Богом. Текст як основа релігії і друга реальність. Слова людські та Божественне Писання. Священики, переписувачі і пророки як предтечі поділу влади. Інститут пророцтва і пророчий дух.

Біблійні витоки: старозавітні пророки про Месію. Помазанник Божий і посланник Божий. Месія з роду Йосипа і Месія з роду Давида. Кого врятує Месія? Вчителі та книжники. Кафедрократія: мудреці замість священиків, навчання замість храмового служіння. Феномен лже-месіанства: шарлатани і одержимі. Психологічні мотиви лже-месіанства.

Історичний шлях євреїв. Модель єврейської системи державного устрою. Вигнання і розсіювання єврейського народу. Формування общинних інститутів. Історична еволюція іудаїзму після руйнування Храму. Євреї реальні і єврей міфічний. Просвітництво і емансипація. Сіонізм і держава Ізраїль.

Кредит 4. Формування морально-етичних принципів Європейської цивілізації

Тема 5. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ РОЗВИТОК ЦИВІЛІЗАЦІЇ ТА ХРИСТІЯНСТВО

Історичний контент виникнення християнства. Пророки і месіанські очікування. Новий Завіт: склад і зміст. Апокрифи і псевдоепіграфи. Основи віровчення. Основні історичні періоди розвитку раннього християнства.

Що ми знаємо про Павла: на службі у Синедріону і шлях до Дамаску. Павло як творець доктрини Християнства. Канони і догмати. Едикт Костянтина. Християнство як панівна релігія Римської імперії. Вселенські собори. Зародження християнського чернецтва.

Католицька церква - особливості віровчення, культу, організації. Католицизм в історії Європи. Християнський Захід та його експансія. Хрестові походи. Чернечі ордени. Собор і Університет. Церква і Просвітництво. Католицизм і колонізація. Єресі й секти. Великий розкол між Римом і Константинополем. Реформи і оновлення в католицизмі.

Візантія - розквіт, занепад, загибель. Хрещення Русі. Третій Рим. Основні етапи історії православної церкви. Патріаршество і Синод. Радянський період.

Історичний контекст виникнення протестантизму. Реформація в Європі. Великі проповідники: Лютер, Кальвін, Цвінглі. Триумф і трагедія Реформації. Католицька реакція. Особливості протестантського віровчення і пристосування церкви. Головні напрямки в протестантизмі: англіканство, лютеранство, баптизм. Церкви Нового часу: адвентисти сьомого дня, свідки Єгови, мормони, харизмати.

Кредит 5. Іслам: історична ретроспектива та сьогодення

Тема 6. ІСТОРИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСЛАМУ.

Виникнення ісламу та проповідь Мухаммеда. Спорідненість морально-етичного вчення ісламу з етикою іудаїзму та християнства. Основні тексти: Коран, Сунна. Ісламський право - шаріат. Основні течії в ісламі: суніти і шиїти.

Історичний шлях ісламу. Віра в Єдність Бога в ісламі. Попередження Корану до невіруючих про неминучість покарання та проголошення про безмірне співчуття і милість до тих, хто зрадить Його волі. Моральна відповідальність людини перед Всевишнім за свої вчинки у земному житті.

Основні догмати ісламу, єдинобожжя, молитва, хадж, пост, закят, обов'язкові елементи мусульманської свідомості. Релігія як домінуючий компонент культури ісламського світу. Навіть суто світські проблеми мусульманами розглядаються з релігійної точки зору. Цей підхід до навколишнього світу не зуміли змінити ні ринкові відносини як основа соціального життя, ні західна культура споживання. Іслам як і раніше об'єднує мусульман перед лицем життя і смерті і, по суті, є не тільки релігією, а й способом життя, визначаючи характер рішення не тільки духовних, а й повсякденних проблем.

Іслам і політика в сучасному світі. Політичні рухи під гаслами ісламу. Ісламізація правових норм. Особливий напрямок економічного розвитку, визначений виключно соціальними та моральними нормами ісламу (ісламська економіка).

Тема 7. МІСЦЕ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ПАРАДИГМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Загальна криза релігійності. Зміна історичних епох і «наступ язичництва». Нові культури. Релігії перед викликом часу. Глобальні проблеми в теологічній перспективі. Культурно-духовний простір людської цивілізації. Глобалізація культури, загальні тенденції та наявні суперечності. Становлення особистості в контексті духовної парадигми XXI століття.

Духовні аспекти буття людини. Духовність у структурі особистості. Духовний розвиток людини. Онтологія духовних станів. Характеристика повноцінно розвиненої особистості.

Соціально-політичні та природничо-наукові умови розвитку свободи мислення, вільнодумства й атеїзму в наші дні. Сучасний агностицизм.

Вплив НТР на стан культурно-релігійних поглядів. Релігійно-ідеалістична і науково-матеріалістична інтерпретація досягнень природних і технічних наук. Пошуки сенсу життя та системи цінностей в сфері анти духовності. Духовна анемія суспільства, породжена кризовими явищами в економіці, політиці і соціальній сфері, знищення культурного ґрунту, позбавлення людини здатності адаптації до життєвих обставин та поворотів індивідуальної долі.

Створення умов поваги до прав особистості на свободу совісті, духовну культуру як запорука гармонізації суспільних відносин.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви кредитів і тем	Кількість годин										
	Денна форма						Заочна форма				
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі			
л		п	л	і	ср	л		п	л	інд	ср
	2	3	4	5	6	7	2				
Кредит 1. Становлення культурно-релігійних систем											
Тема 1. ВСТУП. ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКЦІЯ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИХ СИСТЕМ	22	2	4			16	21	2			19
Тема 2. ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ НАРОДІВ ІНДІЇ В КУЛЬТУРНО- ДУХОВНОМУ КОНТЕКСТІ	20	4	4			12	23	2			21
Кредит 2. Культурно-цивілізаційні засади китайської системи морально- етичних цінностей											
Тема3. ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ	22	4	4			14	21	2			19
Кредит 3. Еволюція іудаїзму та його вплив на європейську цивілізацію											
Тема 4. ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ЄВРЕЇВ. ЕВОЛЮЦІЯ ІУДАЇЗМУ	22	4	4			14	23	2	1		20
Кредит 4. Формування морально-етичних принципів Європейської цивілізації											
Тема5. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ РОЗВИТОК ЦИВІЛІЗАЦІЇ ТА ХРИСТІАНСТВО	20	4	4			12	21	2	1		18
Кредит 5. Іслам: історична ретроспектива та сьогодення											
Тема 6. ІСТОРИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСЛАМУ.	22	2	4			16	21	2			19
ТЕМА 7. МІСЦЕ ДУХОВНО- КУЛЬТУРНИХ ПАРАДИГМ	22	2	4			16	20	2			18

У СУЧАСНОМУ СВІТІ												
Усього годин	150	22	28			100	150	14	2			135

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	К-ть годин ДФН	К-ть годин ЗФН
	Кредит 1. Становлення культурно-релігійних систем		
1.	Історична ретроспекція формування культурно-духовних систем	4	
2.	Кореляція соціального конфлікту в Індії на духовно-релігійних засадах	4	
	Кредит 2. Культурно-цивілізаційні засади китайської системи морально- етичних цінностей		
3.	Розвиток Китайської системи громадянських та культурно-духовних цінностей	4	
	Кредит 3. Еволюція іудаїзму та його вплив на європейську цивілізацію		
4.	Історична та релігійна концепція формування єврейського народу	4	1
	Кредит 4. Формування морально-етичних принципів Європейської цивілізації		
5.	Західноєвропейська цивілізація та історичні періоди розвитку християнства.	4	1
	Кредит 5. Іслам: історична ретроспектива та сьогодення		
6.	Іслам та його система морально-етичних норм	4	
7.	Місце духовно-культурних парадигм у сучасному світі	4	
	Всього	28	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	К-ть годин ДФН	К-ть годин ЗФН
	Кредит 1. Становлення культурно-релігійних систем		
1	Свобода з точки зору індуїзму. Три аспекти буття: простір, час і закон. Сутність «порятунку» в індуїзмі. Визначте, що таке ілюзія світу в буддизмі?	20	22
	Кредит 2. Культурно-цивілізаційні засади китайської системи морально- етичних цінностей		
2	Вчення Конфуція про обов'язки людини. Великі відкриття за відсутності ідеї суспільного прогресу як парадокс китайської ментальності. Вплив конфуціанства на культури сусідніх народів. Культурний вплив Китаю та самобутність японської	10	22

	цивілізації.		
	Кредит 3. Еволюція іудаїзму та його вплив на європейську цивілізацію		
3	Історія єврейського народу, етнічна та священна. Історична еволюція іудаїзму. Євреї реальні і єврей міфічний. Просвітництво і емансипація. Сіонізм і держава Ізраїль.	20	22
	Кредит 4. Формування морально-етичних принципів Європейської цивілізації		
4	Періоди розвитку раннього християнства. Виникнення і склад перших християнських громад. Відповіді християнства на фундаментальні питання людства - сенс життя, покарання грішників, нагорода праведникам.	20	24
	Кредит 5. Іслам: історична ретроспектива та сьогодення		
5	Основні течії в ісламі: суніти і шіїти. Історичний шлях ісламу. Віра в Єдність Бога в ісламі.	20	22
6	Загальна криза релігійності на сучасному етапі розвитку цивілізації. Зміна історичних епох і «наступ язичництва». Нові культури. Релігії перед викликом часу. Глобальні проблеми в теологічній перспективі.	10	22
	Разом	100	134

7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧАЛЬНО – ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (орієнтовний перелік)

1. Релігія Індії. Місце релігії в політиці і суспільній свідомості.
2. Архітектура, скульптура, живопис Стародавньої Індії.
3. Математика, астрономія, медицина Стародавньої Індії..
4. Моральна сторона буддизму
5. Наука й освіта Індії.
6. Художня культура Індії.
7. Філософія, література Стародавньої Індії.
8. Конфуцій і конфуціанство.
9. Конфуцій соціальний ідеал.
10. Конфуціанське виховання і освіта, система іспитів.
11. Місце давніх навчань в системі поглядів сучасних Китаю та Японії.
12. Китайська конфуціанська ідея на прикладі самурайського кодексу (бусідо).
13. Пророки і месіанські очікування : основи віровчення християнства.
14. Культ книги і поняття Священного Писання.

15. Християнство як панівна релігія Римської імперії.
16. Католицизм в історії Європи.
17. Реформи і оновлення в католицизмі.
18. Основні етапи історії російської православної церкви.
19. Особливості протестантського віровчення і структура церкви.

8. Методи навчання.

Лекції, семінарські заняття, самостійна (індивідуальна) робота з джерелами, картами, виконання тестових завдань, бліц-опитування, складання термінологічних словників, підготовка індивідуальних навчально-дослідних завдань, робота в мережі Інтернет.

9. Методи контролю

1. Метод усного контролю.

Етапи усного опитування: постановка вчителем питань (завдань) з урахуванням специфіки предмета і вимог програми; підготовка учнів до відповіді і викладення своїх знань: корекція і самоконтроль викладених знань по ходу відповіді; аналіз і оцінка відповіді.

2. Методи письмового контролю (письмові контрольні роботи, реферати).
3. Тестова перевірка знань.
4. Самоконтроль і самооцінка.
5. Залік.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (заліку).

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тести, складання конспекту, написання звіту, реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (заліку) є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Критерії оцінювання:

а) при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мови;
- впевненість, емоційність та аргументованість;
- використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо);
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

б) при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, систематичність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи;
- підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

Для визначення ступеню оволодіння навчальним матеріалом із подальшим його оцінювання застосовуються наступні рівні досягнень студентів.

Високий рівень. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Достатній рівень. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності.

Задовільний рівень. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях.

Низький рівень. Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.

Незадовільний рівень. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Встановлюється порядок перерахунку рейтингових показників до нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання у традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота							МКР	Накопи чуваний бал	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	КР 1-25	200	500
20	22	22	22	22	22	20	КР 2-25		

Таблиця відповідності шкали оцінювання ECTS з національною системою оцінювання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

ОЦІНКА ECTS	СУМА БАЛІВ	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ	
		екзамен	залік
A	90-100	5 (відмінно)	5/відм./зараховано
B	80-89	4 (добре)	4/добре/ зараховано
C	65-79		
D	55-64	3 (задовільно)	3/задов./ зараховано
E	50-54		
FX	35-49	2 (незадовільно)	Не зараховано

11. ЗАПИТАННЯ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Проблеми релігійного розвитку людства.
2. Релігійні ініціації і таємні суспільства.
3. Міф про вічне повернення в релігіях людства.
4. Священне і мирське в історії релігій.
5. Анімізм в історії релігій.
6. Релігія Давнього Єгипту, її характерні риси.
7. Вчення про богів в Давньому Єгипті.
8. Релігійне вчення про світ, про людину і потойбічному світі в Давньому Єгипті.
9. Храми, піраміди і жерці в житті Стародавнього Єгипту.
10. Релігія Стародавньої Месопотамії, її характерні риси.
11. Вчення про богів у Древній Месопотамії.
12. Релігійне вчення про світ, про людину і потойбічному світі в Месопотамії.
13. Релігії Стародавньої Сирії та Фінікії.
15. Релігія Стародавньої Греції: її характерні і суттєві риси.
16. Пантеон Стародавньої Греції та його особливості.
17. Містерії Стародавній Греції.
18. Релігія Давнього Риму: її характерні риси.
19. Пантеон Стародавнього Риму і його особливі риси.
20. Стародавній Рим і християнство.
21. Релігія і держава в Стародавньому Римі.
22. Язичництво в історії Київської Русі.
23. Іудаїзм: особливості та основні історичні етапи розвитку.
24. Месіанство і іудаїзм.
25. Іудаїзм: культ і етика.
26. Конфуціанство як національна релігія Китаю.
27. Даосизм як національна релігія Китаю.
28. Пантеон індуїзму і його особливості.
29. Вайшнавизм і Кришнаїзм в сучасному світі.
30. Синтоїзм як національна релігія Японії.
32. Буддистська етика, її основні ідеї.
33. Чань-буддизм і дзен-буддизм в Китаї і в Японії, їх особливості.
34. Ламаїзм як один з напрямків буддизму, його особливості.
35. Джайнізм як релігія Індії.
36. Сіхізм як релігія Індії.
37. Віровчення ісламу.
38. Культ ісламу.
39. Етика і право ісламу.

40. Суннізм і шиїзм - два основних напрямки ісламу.
41. Ісламський традиціоналізм, його аналіз.
42. Раннє християнство.
43. Вселенські Собори християн і їх історична роль.
44. Християнські моральні цінності, їх аналіз.
45. Православ'я в Візантії: релігієзнавчий аналіз.
46. Історія папства.
47. Найважливіші католицькі ордени, їх історія.
48. Інквізиція, її діяльність.
49. Лютеранство, його характеристика.
50. Кальвінізм, його характеристика.
51. Протестантизм, його історія.
52. Діяльність Ватикану в ХХ столітті.
53. Католицизм і Україна.
54. Протестантизм та Україні.
55. Культ православ'я, його особливості.
56. Християнська ікона: релігієзнавчий аналіз.
57. Російська православна церква в ХХ столітті.
58. «Нові» церкви і релігійні рухи в Україні в ХХ столітті.
59. Вчення про воскресіння в релігіях світу.
60. Християнство та іслам: відмінність у віровченні.
62. Слов'янське язичництво: історія і сучасність.
63. Месіанство і християнство.
65. Релігійний екстремізм: історія і сучасність.
66. Поняття релігійності. Ознаки та критерії релігійності.
67. Релігійні об'єднання та організації, їх типи.
68. Сучасна релігійна ситуація в Україні.

12. Методичне забезпечення

Навчально-методичний комплекс.

13. Рекомендована література

Базова

1. Аникина Г.П., Вороб'єва І.Ю. Китайская классическая литература Учебно-методическое пособие. – Хабаровск : Изд-во "Дальневосточный государственный гуманитарный университет", 2008. – 153 с.: табл.
2. Будда. Конфуций. Магомет. Франциск Ассизский. Савонарола: Биограф. очерки. - М.: Республика, 1995. С. 122-130.

3. Буддизм: Четыре благородных истины [Сб. / Сост. Я. Боцман]. — Х., 2001.
4. Буддийский взгляд на мир (коллективная монография). СПб., 2002.
5. Васильев Л. С. История религий Востока / Л. С. Васильев. - М., 1998.
6. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
7. Игнатович А.Н. Буддизм в Японии. Очерк ранней истории. М.,1987.
8. Иллюстрированная история религий в двух томах / под ред. проф. Д. П. Шантепи де ля Соссей, том второй. - Спасо-преображенский валаамский монастырь, российский фонд мира
9. Ислам классический: энциклопедия. – М.: Изд-во ЭКСМО; СПб.: Мидгард, 2005. – 416 с.
10. История и культура древней Индии: Тексты / сост. А. А. Вигасин. - М.: изд - во МГУ, 1990.
11. Лысенко В. Г. Опыт введения в буддизм: Ранняя буддийская философия : учебное пособие / В. Г. Лысенко. - М., 1994.
12. Лысенко В.Г. Опыт введения в буддизм: Ранняя буддийская философия. М.,1994.
13. Матвеев К. П. История ислама. – М.: АСТ. Восток-Запад, 2005. – 254 с.
14. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176
15. Радугин А. А. Введение в религиоведение: теория история и современные религии: Курс лекций. — 2-е изд. испр. и доп.— М., 2001.
16. Религиоведение Учеб. пособие / Науч. ред. А.В. Солдатов. — СПб., 2003.
17. Религия в истории и культуре: Учебник для вузов / М. Г. Писманик, А. В. Вертинский, С. П. Демьяненко и др.; под ред. проф. М. Г. Писманика. - М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998.
18. Релігієзнавство. Підручник. – К., 2001.
19. Свенцицкая И. С. Раннее христианство: страницы истории. — М.: Политиздат, 1978.

Допоміжна література

20. Свенцицкая И. С. Тайные писания первых христиан. — М.: Политиздат, 1980. — 196 с.
21. Свенцицкая И. С., Трофимова М. К. Апокрифы древних христиан. — М.: Мысль, 1989. — 336 с
22. Соловьев Э.Ю. Непобежденный еретик: Мартин Лютер и его время. М., 2000.
23. Тришин А. Ф. Мировые религии и религиозные памятники / А. Ф. Тришин. - М., 1997.
24. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
25. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
26. Философия китайского буддизма / Пер. с кит. Е.А. Торчинова. — СПб., 2001.
27. Эрикер К. Буддизм / Пер. с англ. — М., 1999.
28. Эрнст, К. Суфизм. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 320 с.
29. Яблоков И.Н. Религиоведение: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2004.

14. Інформаційні ресурси

1. <http://gender.undp.org.ua>
2. <http://www.vidnokola.kiev.ua>

6. Програма практичної підготовки

Практична підготовка студентів з дисципліни «Історико-науковий контекст духовної парадигми людської цивілізації» не передбачена навчальним планом.

7. Засоби діагностики навчальних досягнень студентів

1. Метод усного контролю.

Етапи усного опитування: постановка вчителем питань (завдань) з урахуванням специфіки предмета і вимог програми; підготовка студентів до відповіді і викладення своїх знань: корекція і самоконтроль викладених знань по ходу відповіді; аналіз і оцінка відповіді.

2. Методи письмового контролю (письмові контрольні роботи, реферати).

3. Тестова перевірка знань.

4. Самоконтроль і самооцінка.

5. Залік.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (залік).

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тести, складання конспекту, написання звіту, реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (заліку) є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

6. Метод усного контролю.

Етапи усного опитування: постановка вчителем питань (завдань) з урахуванням специфіки предмета і вимог програми; підготовка студентів до відповіді і викладення своїх знань: корекція і самоконтроль викладених знань по ходу відповіді; аналіз і оцінка відповіді.

7. Методи письмового контролю (письмові контрольні роботи, реферати).
8. Тестова перевірка знань.
9. Самоконтроль і самооцінка.
10. Залік.

Комплексна діагностика знань, умінь та навичок студентів з курсу здійснюється на основі результатів проведення поточного і підсумкового контролю знань (залік).

Об'єктом рейтингового оцінювання знань студентів є програмний матеріал дисципліни, засвоєння якого перевіряється під час контролю.

Завданням поточного контролю є систематична перевірка розуміння та засвоєння програмного матеріалу, виконання практичних робіт, умінь самостійно опрацьовувати тести, складання конспекту, написання звіту, реферату, здатності публічно чи письмово представляти певний матеріал.

Завданням підсумкового контролю (залік) є підсумкова перевірка глибини засвоєння студентом програмного матеріалу дисципліни, логіки та взаємозв'язків між окремими її розділами, здатність творчого використання набутих знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми, що впливає зі змісту дисципліни тощо.

Критерії оцінювання:

а) при усних відповідях:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладення, культура мови;

впевненість, емоційність та аргументованість;

- впевненість, емоційність та аргументованість;
- використання основної та додаткової літератури (підручників, навчальних посібників, журналів, інших періодичних видань тощо);
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

б) при виконанні письмових завдань:

- повнота розкриття питання;

- цілісність, систематичність, логічна послідовність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи;
- підготовка матеріалу за допомогою комп'ютерної техніки, різних технічних засобів (плівок, слайдів, приладів, схем тощо).

Для визначення ступеню оволодіння навчальним матеріалом із подальшим його оцінювання застосовуються наступні рівні досягнень студентів.

Високий рівень. Студент вільно володіє навчальним матеріалом на підставі вивченої основної та додаткової літератури, аргументовано висловлює свої думки, проявляє творчий підхід до виконання індивідуальних та колективних завдань при самостійній роботі.

Достатній рівень. Студент володіє певним обсягом навчального матеріалу, здатний його аналізувати, але не має достатніх знань та вмінь для формулювання висновків, допускає несуттєві неточності.

Задовільний рівень. Студент володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні або володіє частиною навчального матеріалу, уміє використовувати знання в стандартних ситуаціях.

Низький рівень. Студент володіє навчальним матеріалом поверхово й фрагментарно.

Незадовільний рівень. Студент не володіє навчальним матеріалом. Встановлюється порядок перерахунку рейтингових показників до нормованої 100-бальної університетської шкали оцінювання у традиційну 4-бальну шкалу та європейську шкалу ECTS.

8. Навчальні-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо

1. Графічні засоби (картини, малюнки, креслення, схеми);
2. Технічні засоби (презентації, кінофільми);
3. Підручники і навчальні посібники;
4. Комп'ютер.

9. Конспект лекцій з дисципліни

ТЕМА 1. ВСТУП. ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКЦІЯ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИХ СИСТЕМ

План

1. Закони світобудови та загальні уявлення про них.
2. Свідомість та раціональне мислення. Наука та релігія.

Методологія пізнання духовного. Методи пізнання духовних явищ. Метод філософського наведення. Духовна герменевтика. Пізнання духовного в художній творчості. Тематичний нарратив як метод пізнання духовних явищ. Любов як метод пізнання духовного. Самоаналіз духовного життя. Самотрансцендентування. Споглядання. Імперативи духовної парадигми.

Природа як священна цілісність: ідея імперсональної космічної сили (Мана) та незвичайне як її вияв (аніматизм або динамізм); ідея перевтілення; канібалізм; культ мертвих і культ предків; тотемізм; нагуалізм. Табу та їх роль у структуруванні первісного колективу. Ідея нематеріального двійника: 1) магія, 2) фетишизм, 3) анімізм, 4) шаманізм. Імплікації первісних релігійних уявлень у житті сучасної людини.

Спільні риси релігійних систем Стародавнього світу. Релігійні уявлення стародавніх слов'ян, пантеони слов'янських богів. Індуїзм — наймасовіша з-поміж національних релігій. Духовні джерела індуїзму (ведизм, брахманізм). Синтоїзм. Культ природи і культ предків як релігійні джерела синтоїзму. Конфуціанство. Даосизм. Буддизм. Неорелігії.

Культ і культура. Структура релігії. Функції релігії в суспільстві. Релігійний досвід. Громада віруючих. Від природи до культури. Формування людської системи цінностей. Релігія і наука. Раціональне та містичне. Богослов'я і теологія. Закони Світобудови і наше уявлення про них. Творець і створене: мікрокосм і макрокосм.

Витоки релігії: пошуки сенсу життя і подолання страху смерті. Фетиш і тотем. Похоронні культури і культ мертвих. Духи природи і стихій. Світове Древо і три світи. «У пошуках трави безсмертя». Релігії Стародавнього Єгипту. Пантеон богів і богинь. Зародження ідеї відлюдництва і чоловічих жрецьких спільнот як прообраз чернецтва. Ідея загробного суду. Чому єгипетська культура закінчила своє існування. Космогонія і космологія. Епос про Гільгамеша. Як виглядала Вавилонська вежа, для чого її будували? Чим був Вавилон - «Брамою Бога» або «Місцем, де все переплуталося». Блудниця - це Іван Сусанін. Технічний прогрес - це добре чи погано? Порядок переміг хаос і, як побічний результат, чоловіки перемогли жінок. У чому принципові відмінності міста і села?

Література

1. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.

2. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
3. Яблоков И.Н. Религиоведение: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2004.

ТЕМА 2. ВІДОБРАЖЕННЯ ІСТОРИЧНОГО РОЗВИТКУ НАРОДІВ ІНДІЇ В КУЛЬТУРНО-ДУХОВНОМУ КОНТЕКСТІ

План

1. Індійське та європейське культурно-цивілізаційне мислення.
2. Базові принципи релігійних вчень народів Індії та їх вплив на розвиток суспільства.

Система державного управління. Соціальна структура суспільства. Соціально – економічний розвиток. Внутрішня політика. Зовнішня політика. Розвиток культури стародавнього. Три великі аспекти буття: простору, часу і закону. Діалектична єдність індуїстських богів.

Соціальна доктрина індуїзму. Варни і касты. Брахманське служіння. Вчення про переродження. Індійські аскетичні практики. Що таке свобода з точки зору індуїзму. Йога індійська та європейська. Сім'я та община. Основа укладу життя в Індії - регламентація і приписаність. Боги індуїзму. Трете око Шиви. Шива руйнівник і запліднювач. Шива і Саті. Шива і Шакті. Секс як сакральний акт. Калі - жіноча іпостась руйнування. Еволюція богів позитивна і негативна.

«Живе і мертво в індійській філософії». Брахманське служіння. Що значить «порятунок» в індуїзмі. Мокша і тапас. Ритуальні самогубства. Звичай самоспалення вдів - саті. Індійське кіно як рецепт щастя.

Релігії опозиційні брахманізму. Джайнізм. Ахимса як найважливіший принцип. Сіхізм - релігія воїнів. Гуру і шішья. Правило п'яти "К". Амрістар і Золотий Храм. Священна книга Гуру Грантх Сахіб.

«Вийти з колеса перероджень»

Буддизм. Легенда про царевича Гаутами. Паралелі між біографією Гаутами і Христа. Революційність вчення Шак'ямуні: відмова від каст, станів, націй, проповідь рівності людей. Серединний шлях. Погляд на проблему страждань і смерті. Виникнення чернецтва. Чотири благородних істини. Історичний шлях буддизму. Будди і бодхісатви. Основні напрямки в буддизмі - махаяна, хінаяна, чань і дзен.

Дзен-буддизм. Розуміння ілюзії світу. Чань-буддизм і дзен-буддизм. Вчитель і учень. Притча про повну чашку. Дзенські практики. Шлях буддійського ченця.

Література

1. Боцма Я. Буддизм: Четыре благородных истины [Сб. / Сост. Я. Боцман]. — Х., 2001.
2. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.

3. Игнатович А.Н. Буддизм в Японии. Очерк ранней истории. М., 1987.
4. История и культура древней Индии: Тексты / сост. А. А. Вигасин. - М.: изд - во МГУ, 1990.
5. Лысенко В. Г. Опыт введения в буддизм: Ранняя буддийская философия: учебное пособие / В. Г. Лысенко. - М., 1994.
6. Лысенко В.Г. Опыт введения в буддизм: Ранняя буддийская философия. М., 1994.
7. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.

ТЕМА 3. ВИЗНАЧАЛЬНІ РИСИ ТА ОСОБЛИВОСТІ КИТАЙСЬКОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

План

1. Співвідношення прагматизму і обов'язків в соціальній системі та ієрархії людських цінностей.
2. Релігії Китаю та їх вплив на соціально-культурний розвиток.

Автохтонність і самодостатність китайської цивілізації. Заперечення метафізики і прагматизм - головна риса ментальності. Вчення про Шлях - Дао. Безрелігійний характер доктрин. Конфуцій і його вчення. Вплив конфуціанства на культури сусідніх народів. Вчення про борг людини. Індивідуум і держава в конфуціанстві. Китайська геополітика.

Поняття Дао. Рецепти щастя. Природа як божество і вчитель. Лао Цзи - ідеал людини, що живе у злагоді з природою. Культ предків і паперові гроші: ритуал і жертвоприношення. Духи природи і п'ять стихій. Даоси і конфуціанці - два погляди на призначення людини. Пошуки еліксиру безсмертя і спроби зберегти мир незмінним. Великі відкриття за відсутності ідеї суспільного прогресу як парадокс китайської ментальності.

Культурний вплив Китаю НА самобутність інших цивілізацій. Відсутність релігійної самоідентифікації як головна риса китайської релігійної свідомості.

Література

1. Аникина Г.П., Воробьёва И.Ю. Китайская классическая литература Учебно-методическое пособие. – Хабаровск: Изд-во "Дальневосточный государственный гуманитарный университет", 2008. – 153 с.: табл.
2. Будда. Конфуций. Магомет. Франциск Ассизский. Савонарола: Биограф. очерки. - М.: Республика, 1995. С. 122-130.
3. Демьяненко и др.; под ред. проф. М. Г. Писманика. - М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998.
4. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176
5. Религиоведение Учеб. пособие / Науч. ред. А.В. Солдатов. — СПб., 2003.

6. Религия в истории и культуре: Учебник для вузов / М. Г. Писманик, А. В. Вертинский, С. П.
7. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.

ТЕМА 4. ІСТОРИЧНИЙ ШЛЯХ ЄВРЕЇВ. ЕВОЛЮЦІЯ ІУДАЇЗМУ

План

1. Історико – теологічні концепції формування єврейського народу.
2. Культурно – релігійні прояви особистості за моделлю єврейської системи державного устрою.

Іудаїзм - перша монотеїстична релігія. Історія єврейського народу, етнічна і священна. Легенди та правда в Біблії. Поняття Завіту (договору) народу з Богом. Текст як основа релігії і друга реальність. Слова людські та Божественне Писання. Священики, переписувачі і пророки як предтечі поділу влади. Інститут пророцтва і пророчий дух.

Біблійні витоки: старозавітні пророки про Месію. Помазаник Божий і посланник Божий. Месія з роду Йосипа і Месія з роду Давида. Кого врятує Месія? Вчителі та книжники. Кафедрократія: мудреці замість священиків, навчання замість храмового служіння. Феномен лже-месіанства: шарлатани і одержимі. Психологічні мотиви лже-месіанства.

Історичний шлях євреїв. Модель єврейської системи державного устрою. Вигнання і розсіювання єврейського народу. Формування общинних інститутів. Історична еволюція іудаїзму після руйнування Храму. Євреї реальні і єврей міфічний. Просвітництво і емансипація. Сіонізм і держава Ізраїль.

Література

1. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
2. Иллюстрированная история религий в двух томах / под ред. проф. Д. П. Шантепи де ля Соссей, том второй. - Спасо-преображенский валаамский монастырь, российский фонд мира
3. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176
4. Радугин А. А. Введение в религиоведение: теория история и современные религии: Курс лекций. — 2-е изд. испр. и доп.— М., 2001.
5. Тришин А. Ф. Мировые религии и религиозные памятники / А. Ф. Тришин. - М., 1997.
6. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.

ТЕМА 5. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ РОЗВИТОК ЦИВІЛІЗАЦІЇ ТА ХРИСТІЯНСТВО

План

1. Формування християнських догм та їх вплив на становлення європейської державності.
2. Християнство як культурно-духовна доктрина сучасного світу: реалії та можливі перспективи.

Історичний контент виникнення християнства. Пророки і месіанські очікування. Новий Завіт: склад і зміст. Апокрифи і псевдоепіграфи. Основи віровчення. Основні історичні періоди розвитку раннього християнства.

Павло як творець доктрини Християнства. Канони і догмати. Едикт Костянтина. Християнство як панівна релігія Римської імперії. Вселенські собори. Зародження християнського чернецтва.

Католицька церква - особливості віровчення, культу, організації. Католицизм в історії Європи. Християнський Захід та його експансія. Хрестові походи. Чернечі ордени. Собор і Університет. Церква і Просвітництво. Католицизм і колонізація. Єресі й секти. Великий розкол між Римом і Константинополем. Реформи і оновлення в католицизмі.

Візантія - розквіт, занепад, загибель. Хрещення Русі. Третій Рим. Основні етапи історії православної церкви. Патріаршество і Синод. Радянський період.

Історичний контекст виникнення протестантизму. Реформація в Європі. Великі проповідники: Лютер, Кальвін, Цвінглі. Триумф і трагедія Реформації. Католицька реакція

Особливості протестантського віровчення і пристосування церкви. Головні напрямки в протестантизмі: англіканство, лютеранство, баптизм. Церкви Нового часу.

Література

1. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
2. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176
3. Радугин А. А. Введение в религиоведение: теория история и современные религии: Курс лекций. — 2-е изд. испр. и доп.— М., 2001.
4. Религия в истории и культуре: Учебник для вузов / М. Г. Писманик, А. В. Вертинский, С. П. Демьяненко и др.; под ред. проф. М. Г. Писманика. - М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998.
5. Свенцицкая И. С. Раннее христианство: страницы истории. — М.: Политиздат, 1978.
6. Свенцицкая И. С. Тайные писания первых христиан. — М.: Политиздат, 1980. — 196 с.
7. Свенцицкая И. С., Трофимова М. К. Апокрифы древних христиан. — М.: Мысль, 1989. — 336 с

ТЕМА 6. ІСТОРИЧНА ТРАНСФОРМАЦІЯ ІСЛАМУ.

План

1. Народження ісламу та його культурно-релігійні основи.
2. Іслам і політика в сучасному світі.

Виникнення ісламу та проповідь Мухаммеда. Спорідненість морально-етичного вчення ісламу з етикою іудаїзму та християнства. Основні тексти: Коран, Сунна. Ісламський право - шаріат. Основні течії в ісламі: суніти і шиїти. Історичний шлях ісламу. Віра в Єдність Бога в ісламі. Попередження Корану до невіруючих про неминучість покарання та проголошення про безмірне співчуття і милість до тих, хто зрадить Його волі. Моральна відповідальність людини перед Всевишнім за свої вчинки у земному житті.

Основні догмати ісламу, єдинобожжя, молитва, хадж, пост, закят, обов'язкові елементи мусульманської свідомості. Релігія як домінуючий компонент культури ісламського світу. Навіть суто світські проблеми мусульманами розглядаються з релігійної точки зору. Цей підхід до навколишнього світу не зуміли змінити ні ринкові відносини як основа соціального життя, ні західна культура споживання. Іслам як і раніше об'єднує мусульман перед лицем життя і смерті і, по суті, є не тільки релігією, а й способом життя, визначаючи характер рішення не тільки духовних, а й повсякденних проблем.

Іслам і політика в сучасному світі. Політичні рухи під гаслами ісламу. Ісламізація правових норм. Особливий напрямок економічного розвитку, визначений виключно соціальними та моральними нормами ісламу (ісламська економіка).

Література

1. Матвеев К. П. История ислама. – М.: АСТ. Восток-Запад, 2005. – 254 с.
2. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176
3. Радугин А. А. Введение в религиоведение: теория история и современные религии: Курс лекций. — 2-е изд. испр. и доп.— М., 2001.
4. Яблоков И.Н. Религиоведение: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2004.

ТЕМА 7. МІСЦЕ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ПАРАДИГМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

План

1. Глобальні проблеми людства та його теологічні перспективи.
2. Зміни духовних та морально-естетичних засад сприйняття світу сучасною особистістю.

Загальна криза релігійності. Зміна історичних епох і «наступ язичництва». Нові культури. Релігії перед викликом часу. Глобальні проблеми в теологічній перспективі. Культурно-духовний простір людської цивілізації.

Глобалізація культури, загальні тенденції та наявні суперечності. Становлення особистості в контексті духовної парадигми ХХІ століття.

Духовні аспекти буття людини. Духовність у структурі особистості. Духовний розвиток людини. Онтологія духовних станів. Характеристика повноцінно розвиненої особистості.

Соціально-політичні та природничо-наукові умови розвитку свободи мислення, вільнодумства й атеїзму в наші дні. Сучасний агностицизм.

Вплив НТР на стан культурно-релігійних поглядів. Релігійно-ідеалістична і науково-матеріалістична інтерпретація досягнень природних і технічних наук. Пошуки сенсу життя та системи цінностей в сфері анти духовності. Духовна анемія суспільства, породжена кризовими явищами в економіці, політиці і соціальній сфері, знищення культурного ґрунту, позбавлення людини здатності адаптації до життєвих обставин та поворотів індивідуальної долі.

Створення умов поваги до прав особистості на свободу совісті, духовну культуру як запорука гармонізації суспільних відносин.

Література

1. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176
2. Радугин А. А. Введение в религиоведение: теория история и современные религии: Курс лекций. — 2-е изд. испр. и доп.— М., 2001.
3. Религиоведение Учеб. пособие / Науч. ред. А.В. Солдатов. — СПб., 2003.
4. Религия в истории и культуре: Учебник для вузов / М. Г. Писманик, А. В. Вертинский, С. П. Демьяненко и др.; под ред. проф. М. Г. Писманика. - М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998.
5. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002

10. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для змістовно-модульних контрольних робіт, тестові контрольні роботи (які завантажені на освітній простір)

1. Виберіть судження, що характеризують такий феномен духовного світу людини і суспільства, як світогляд:
А) світогляд - це форма організації самосвідомості індивіда та суспільства;
Б) світогляд - це уявлення про світ і місце людини в світі;
В) світогляд - це сукупність індивідуального досвіду людини;
Г) світогляд - це суворя несуперечлива система суджень про природу.
2. Вкажіть історичні типи світогляду:
А) релігійне, філософське, міфологічне;
Б) екзистенціалізм;
В) атеїзм;
Г) міфологія
3. Вкажіть в хронологічній послідовності становлення наступних феноменів духовної культури:
А) наука;
Б) міфологія;
В) філософія.
4. Чи тотожні поняття «буття» і «існування»?
А) так;
Б) ні.
5. Назвіть основні форми буття:
А) буття речей; буття космічне;
Б) буття процесів; буття свідомості; буття суспільства;
В) буття людини; буття природи; буття живих істот.
6. Виділіть поняття, з яким часто ототожнювалася категорія «розвиток»:
А) прогрес;
Б) самоорганізація;
В) регрес;
Г) зв'язок станів.
7. Виділіть зміни, які складають суть процесу розвитку:
А) оборотні;
Б) якісні; закономірні;
В) кількісні;
Г) спрямовані.
8. Визначте яке, на вашу думку, трактування закону є найбільш правильним?
А) закони науки - наукові твердження, що мають загальнозначимий сенс;
Б) закони науки - відображення закономірностей, властивих природі і суспільству;
В) закони науки - наслідок законів людського розуму, які організують емпіричний матеріал;

Г) закони науки - відображення загальних, повторюваних зв'язків, речей, явищ.

9. Виберіть правильну відповідь. За своєю сутністю свідомість є ...

- А) матеріальним;
- Б) ідеальним;
- В) трансцендентальним;
- Г) біологічним.

10. Виберіть правильну відповідь. Джерелом нашої свідомості для матеріаліста виступає:

- А) об'єктивний світ;
- Б) відчуття суб'єкта;
- В) розум людини;
- Г) Бог.

11. Яка мета пізнання?

- А) осягнення істини;
- Б) розв'язання суперечностей в практично-перетворювальній діяльності конкретної людини;
- В) задоволення потреб пізнанні навколишнього світу;
- Г) пізнання об'єкта і суб'єкта.

12. Виділіть якості, які відрізняють людину від всіх інших тварин:

- А) наявність інстинктів;
- Б) наявність норм поведінки;
- В) функції відтворення роду, потомства;
- Г) наявність культури; здатність до абстрактного мислення.

13. У чому, на ваш погляд, полягає сутність людини?

- А) в соціальності;
- Б) в тому, що людина є «вінцем природи»;
- В) в тому, що людина володіє матеріальними та духовними потребами;
- Г) в тому, що кожна людина є індивідуальністю і характеризується різними здібностями.

14. Визначте критерії особистості:

- А) інтереси і потреби особистості;
- Б) моральні та етичні якості;
- В) здорова психіка;
- Г) освіта.

15. Визначте які з перерахованих явищ є формами суспільної свідомості?

- А) релігія, філософія, мораль;
- Б) житлові проблеми громадянина;
- В) свобода;
- Г) освіта.

16. Як Ви вважаєте, чи правильне судження про те, що теоретична свідомість не здатна впливати на суспільну свідомість і видозмінювати її?

- А) так;
- Б) ні.

17. Назвіть основні типи соціальної діяльності людей:

- А) духовна, матеріальна;

- Б) ірраціональна;
- В) регулятивна;
- Г) усвідомлена.

18. Виділіть суб'єктивні умови прогресу суспільства:

- А) активізація людського фактора; свобода слова, совісті;
- Б) інформаційна підтримка трудящих;
- В) модернізація виробництва, оновлення техніки та технології;
- Г) можливість вибору місця проживання.

19. Зіставте зміст понять «культура» і «суспільство»:

- А) ці поняття тотожні за змістом;
- Б) між ними є змістовний зв'язок, але не тотожність;
- В) ці поняття не мають загального змісту.

20. Назвіть тип цивілізації, для якого характерна ідеологія ненасильства в стосунках людини і природи:

- А) західна цивілізація;
- Б) східна цивілізація;
- В) микенская цивілізація;
- Г) середземноморська цивілізація.

21. Які проблеми відносяться до глобальних проблем сучасності?

- А) запобігання воєн, забезпечення людства ресурсами виживання;
- Б) гармонізація відносин суспільства і біосфери;
- В) виживання людства;
- Г) раціональне відтворення населення планети.

22. Що є найбільш перспективним для людства в ХХІ ст.?

- А) діалог «локальних культур»;
- Б) соціально-культурний ізоляціонізм;
- В) загальцивілізаційна єдність при збереженні соціокультурного розмаїття;
- Г) культурний ізоляціонізм.

23. Що є в даний час найбільш істотним критерієм прогресу?

- А) економічне зростання;
- Б) екологічна безпека;
- В) економічна ефективність;
- Г) прогрес науки і техніки.

24. Які якості людини важливі для виживання цивілізації в сучасну епоху?

- А) помірність; терпимість;
- Б) байдужість;
- В) розсудливість;
- Г) агресивність

25. Вкажіть в хронологічному порядку на які періоди поділяється історія індійської духовної та культурно-філософської думки:

- А) епічний період, ведичний період, період сутр і коментарів до них;
- Б) ведичний період, епічний період, період сутр і коментарів до них;
- В) період сутр і коментарів до них, епічний період, ведичний період;
- Г) ведичний період, період сутр і коментарів до них, епічний період.

26. Вірування яких індоєвропейських племен зіграли найважливішу роль у формуванні давньоіндійської духовно-культурної традиції?
- А) аріїв;
 - Б) мундов;
 - В) дравидов;
 - Г) кшатріїв.
27. Які чотири варни (стани) сформулювались в давньоіндійському суспільстві?
- А) араньяки, кшатрії, вайш'ї і упанішади;
 - Б) упанішади, брахмани, джайни і ракшаси;
 - В) брахмани, араньяки, вайш'ї і асури;
 - Г) брахмани, кшатрії, вайш'ї і шудри.
28. Як називається в індійській духовно-культурній традиції закон відплати, що визначає долю людини?
- А) рїгведа;
 - Б) пуруша;
 - В) прана;
 - Г) карма.
29. Що таке сансара?
- А) філософська школа, що сформувалась в епічний період (VI ст. до н.е. - II ст. н.е.);
 - Б) ім'я одного з авторів ведичних текстів;
 - В) кругообіг народження і смерті кожної істоти в світі;
 - Г) спосіб життя праведного людини.
30. Хто вважається засновником джайнізму?
- А) Конфуцій;
 - Б) Будда;
 - В) Махавіра Вардхамана;
 - Г) Сіддхартха Гаутама.
31. Що, на думку джайнов, може допомогти душі людини звільнитися від закону відплати і ланцюгу перевтілень?
- А) аскетичний спосіб життя; здійснення благих діянь;
 - Б) «недіяння»;
 - В) боротьба з «невірними»;
 - Г) принесення в жертву богам тварин.
32. Назвіть ім'я засновника буддизму в світському житті?
- А) Акшапади Гаутама;
 - Б) Сіддхартха Гаутама;
 - В) Бодхисатва;
 - Г) Далай-лама.
33. «Існує страждання; існує причина страждання; страждання може бути припинено; існує шлях, що веде до позбавлення від страждання... Як прийнято називати основу вчення Будди, виражену в цих фразах?
- А) чотири коштовності;
 - Б) чотири кошики;
 - В) чотири благородні істини;

Г) четверичний шлях.

34. Що, на думку Будди, є головною причиною страждань людини?

- А) неправильне розуміння свого призначення в суспільстві;
- Б) соціальна несправедливість;
- В) неминучість смерті;
- Г) бажання та прагнення.

35. З точки зору буддистів нірвана це:

- А) «згасання», «охолодження» душі, яка позбулася бажань і прагнень; стан повного задоволення, блаженства;
- Б) інший світ, в якому, в залежності від земного життя, душа людини піддається мукам або знаходить «життя вічне»;
- В) втілення душі в вищу істоту;
- Г) перехід душі зі світу речей у світ ідей.

36. У яких давньоіндійських текстах можна зустріти перші елементи матеріалістичних уявлень?

- А) в ведах;
- Б) в упанішадах;
- В) в епосах Рамаяна і Махабхарата;
- Г) в сутрах I тисячоліття н.е .

37. Визначте характерні риси більшості духовно-культурних вчень Стародавньої Індії?

- А) відсутність інтересу до внутрішнього світу людини;
- Б) велике значення етико-психологічних проблем;
- В) зв'язок з науковою думкою;
- Г) неувага до проблем космології.

38. «Як дерево, що вирване, продовжує зростати, так і страждання людини народжується знову і знову, якщо не викоренена схильність до бажання». В якому джерелі, швидше за все, ви знайдете цю фразу?

- А) веди;
- Б) Бхагавад-Гіта;
- В) джайнській канон;
- Г) буддійський канон.

39. Вкажіть хронологічні рамки становлення культурно-філософської концепції в Стародавньому Китаї:

- А) VII - VI ст. до н.е.;
- Б) VII - III ст. до н.е.;
- В) VIII - VI ст. до н.е.;
- Г) III - X ст.

40. Визначте основні національні культурно-філософської концепції Стародавнього Китаю:

- А) даосизм;
- Б) конфуціанство;
- В) джайнізм;
- Г) синтоїзм.

42. Визначте зміст найважливішого культурного-духовно поняття давньокитайської філософії - дао:
- А) ритуал, церемонія, етикет;
 - Б) досконалий, благородна людина;
 - В) гуманність, милосердя, людяність;
 - Г) загальний космічний закон, природний хід речей.
43. Визначте зміст найважливішого культурно-духовного поняття давньокитайської філософії - сяо:
- А) синівська шанобливість і шанування старшого брата;
 - Б) гуманність, милосердя, людяність;
 - В) досконалий, благородна людина;
 - Г) ритуал, церемонія, етикет.
44. На чому зосереджено основну увагу в навчанні Конфуція?:
- А) виховання людини; мистецтво управління державою;
 - Б) вивчення природи;
 - В) розробка принципів управління державою;
 - Г) розробка методів наукового пізнання.
45. Латинське слово religio означає:
- А) вчення;
 - Б) знання;
 - В) благочестя, набожність;
 - Г) захищеність.
46. Релігія виникла як:
- А) випадковість;
 - Б) історична необхідність;
 - В) воля певних сил;
 - Г) придумана людьми;
47. Релігія і культура співвідносяться як:
- А) частина та ціле;
 - Б) протистоять один одному;
 - В) релігія найголовніше;
 - Г) культура не сприймає релігії.
48. Релігійна свідомість це:
- А) знання про Бога;
 - Б) шанування чогось;
 - В) чуттєва наочність;
 - Г) страх перед Богом.
49. Релігійна діяльність це:
- А) виробництво чогось;
 - Б) культова практика;
 - В) відтворення;
 - Г) праця на благо Церкви.
50. Релігійні відносини це:
- А) відносини в духовній сфері;

- Б) підпорядкування;
- В) послух;
- Г) субординація.

51. Релігія, як складова частина і ціле культури виникла:

- А) 2 тис. років тому;
- Б) приблизно 40 тис. років тому;
- В) 2 млн. років тому;
- Г) приблизно за п'ять століть до народження Ісуса Христа.

52. Табу це:

- А) ритуальний барабан;
- Б) амулет;
- В) заборона на щось;
- Г) дозвіл на щось.

53. Давні арії:

- А) жили в Індії постійно;
- Б) одне з індійських племен;
- В) колонізували Індію;
- Г) прибули з Африки.

54. Йога це:

- А) вміння правильно жити;
- Б) духовно-релігійна система;
- В) екзотична система фізичних вправ;
- Г) здатність довго не дихати.

55. «Махабхарата» це:

- А) давньоіндійський епос;
- Б) головна книга індуїзму;
- В) Святе Письмо індуїзму;
- Г) історія індуїзму.

56. Конфуцій це:

- А) імператор Китаю;
- Б) засновник етико-філософського вчення;
- В) засновник стародавнього китайського держави;
- Г) письменник.

57. Конфуцій народився:

- А) в 6 столітті до н.е.
- Б) в 3 ст. н.е.
- В) в 3 ст до н.е.
- Г) це міфічний персонаж.

58. У конфуціанстві головне:

- А) політика;
- Б) економіка;
- В) моральність;
- Г) соціальна гармонія.

59. «Син Неба» це:

- А) титул правителя Китаю;
- Б) ім'я Конфуція;
- В) так називали мудреців в Китаї;
- Г) китайський бог.

60. Лао-цзи це:

- А) давньокитайський поет;
- Б) легендарний засновник даосизму;
- В) легендарний китайський герой;
- Г) обожнювання імператора.

61. Дао це:

- А) головний китайський бог;
- Б) засновник даосизму;
- В) одне з імен Лао-цзи;
- Г) головна категорія даосизму.

62. Шаолінь це:

- А) місто в Китаї;
- Б) відомий монастир;
- В) ім'я китайського героя;
- Г) провінція Китаю, де зародився даосизм.

63. Синтоїзм це:

- А) назву ідеології;
- Б) назва релігії;
- В) назва літературної течії;
- Г) назва філософської системи.

64. У єврейській історії Авраам це:

- А) цар;
- Б) родоначальник євреїв;
- В) засновник держави;
- Г) міфологічний персонаж.

65. Соломон це:

- А) поет;
- Б) письменник;
- В) бард;
- Г) цар Ізраїлю.

66. Синагога це:

- А) іудейський храм;
- Б) місце для молитовних зібрань і читання Тори;
- В) місце для хрещення;
- Г) місце для жертвоприношень.

67. Каббала це:

- А) священна іудейська книга;
- Б) один з богів іудаїзму;
- В) іудейське містичне вчення;

Г) іудейський обряд.

68. Шаббат це:

- А) культовий предмет в іудаїзмі;
- Б) іудейський священик;
- В) місяць року;
- Г) субота, день відпочинку іудеїв.

69. Раббі це:

- А) герой Ізраїлю;
- Б) персонаж біблійної історії;
- В) духовний керівник іудейської громади;
- Г) ізраїльський письменник.

70. Засновником буддизму є:

- А) Бодхидхарма;
- Б) Майтрея;
- В) Сіддхартха Гаутама;
- Г) Авалокитешвара.

71. Буддизм був заснований в:

- А) 3 ст. н.е. ;
- Б) 6 ст. до н.е. ;
- В) 1 ст. до н.е. ;
- Г) 1 ст. н.е. ;

72. Батьківщиною буддизму є:

- А) Камбоджа;
- Б) Китай;
- В) Шрі-Ланка;
- Г) Індія.

73. Будда це:

- А) вчений;
- Б) розумний;
- В) просвітлений;
- Г) мудрий.

74. Чань (кит.), Дзен (япон.) Буддизм це:

- А) філософські погляди;
- Б) зосередження, медитація;
- В) культова практика;
- Г) різновиди молитви.

75. Християнство виникло в:

- А) Месопотамії;
- Б) Єгипті;
- В) Палестині;
- Г) Вавилонії.

76. Апостол це:

- А) пророк;

- Б) посланник, вісник;
- В) проповідник;
- Г) захисник.

77. Перший Вселенський собор відбувся в:

- А) 4 році;
- Б) 33 м;
- В) 152 м;
- Г) 325 м.

78. Поділ християнських церков відбулося в:

- А) 988 р.;
- Б) 1054 р.;
- В) 1234 р.;
- Г) 1098 р.

79. Ватикан це:

- А) готель;
- Б) центр католицизму;
- В) місто в Італії;
- Г) монастир.

80. Баптизм це:

- А) філософія;
- Б) секта;
- В) конфесія протестантизму;
- Г) суспільство любителів Біблії.

11. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять

Особливості організації роботи на семінарі:

1) переважна більшість семінарських занять проводиться у формі інтерактивної дискусії, під час якої викладач здійснює поточний контроль якості знань студентів, перевіряє виконання їх завдань самостійної роботи;

2) студент, розкриваючи зміст того чи іншого питання теми семінарського заняття повинен пов'язувати матеріал з актуальними проблемами сучасності, розглядати педагогічні явища з позиції дослідницького та технологічного підходів, наводити приклади;

3) кожному студенту необхідно постійно вдосконалювати навички володіння державною мовою, правильного вживання психолого-педагогічних понять і термінів. Систематичні виступи на семінарах сприяють поповненню словарного запасу, а також вмінню лаконічно і точно висловлювати свої думки;

4) студенти повинні уважно слухати виступи своїх одногрупників і оцінювати наскільки глибоко розкриті питання. Це дає можливість кожному присутньому на семінарі висловити свою точку зору та подолати прогалини, які мали місце у відповіді. Активна участь на семінарських заняттях прищеплює навички участі у дискусії, аналізі різних точок зору, вмінню відстоювати власну позицію;

5) після закінчення виступу студента відбувається обговорення проблеми. При цьому викладач не тільки направляє обговорення на розкриття вузлових питань, але і дає змогу виступити усім учасникам семінару. Якщо ж доповідач чи інший виступаючий на семінарі припускає явні помилки, то для виключення втрати часу викладач може його зупинити і надати слово іншому;

6) завершується семінарське заняття заключним словом викладача, в якому підсумовується робота групи, аналізується ступінь розкриття теми, оцінюються всі форми участі студентів на семінарі та нараховуються рейтингові бали, а також дається завдання на наступне заняття.

Визначаючи методичну концепцію організації і проведення семінарських занять, слід виходити з того, що:

- під час вивчення різних дисципліни студенти повинні засвоїти їх провідні ідеї; знати галузі їх використання; вміти застосовувати знання, вміння й навички під час вивчення фахових дисциплін, у майбутній практичній діяльності тощо;

- до семінарських занять ставляться загальнодидактичні вимоги (науковість, доступність, єдність форми і змісту, забезпечення зворотного зв'язку, проблемність та ін.);

- у методиці проведення семінарських занять є певні особливості, зумовлені логікою викладання конкретної дисципліни;

- необхідно забезпечити високий рівень мотивації (вивчення теми слід розпочинати із з'ясування її значення для засвоєння даної чи інших дисциплін, у майбутній професійній діяльності тощо);

- дотримання принципу професійної спрямованості та здійснення різнорівневих міжпредметних зв'язків з іншими дисциплінами, практичним навчанням забезпечує формування єдиної системи знань умінь та навичок студентів;

- важливим є також формування професійної культури і мислення;

- у процесі проведення семінарського заняття необхідно забезпечувати органічну єдність теоретичного і дослідницько-експериментального пізнання;

- семінарські заняття мають гармонійно поєднуватися з лекційними, індивідуальними заняттями та самостійної роботою студентів.

Відмінною особливістю семінару як форми навчальних занять є:

1. активна участь самих студентів у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд;

2. викладач надає студентам можливість вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, допомагає їм вірно будувати свої міркування;

3. навчальна мета семінару вимагає, щоб студенти були добре підготовлені до заняття.

Структура семінарського заняття

Етапи	Характеристика
Організаційна частина	Мета — мобілізувати студентів до навчання; активізувати їхню увагу; створити робочу атмосферу для проведення заняття; містить привітання викладача зі студентами, виявлення відсутніх, перевірку підготовленості до заняття
Мотивація та стимулювання навчальної діяльності	Передбачає формування потреби вивчення конкретного навчального матеріалу, повідомлення теми, мети та завдань. Мотивації сприяє чітке усвідомлення його мети, що полягає у досягненні кінцевого, запланованого результату спільної діяльності викладача й студентів
Обговорення навчальних питань семінару	Полягає в обговоренні й керуванні процесом розгляду основних питань семінару відповідно до обраного виду і методики його проведення. Викладач має подбати про поетапне обговорення, сприймання, розуміння, закріплення і застосування студентами вивченої навчальної інформації.
Діагностика правильності засвоєння студентами	Допомагає викладачеві та студентам з'ясувати причину нерозуміння певного елемента змісту навчальної інформації, невміння чи помилковості виконання інтелектуальної або практичної дії. Здійснюється за

знань	допомогою серії оперативних короткочасних контрольних робіт (письмових, графічних, практичних), усних фронтальних опитувань, тренінгу тощо), з використанням комп'ютерної техніки
Підбиття підсумків заняття	Передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань заняття (аналіз того, що було розглянуто, мотивацію діяльності групи і окремих студентів, оцінювання їхньої роботи)
Повідомлення теми та завдань наступного семінару	Містить пояснення щодо змісту завдання, методики його виконання.

12.Завдання на курсові та дипломні проекти

Виконання курсових та дипломних проектів з дисципліни «Історико-науковий контекст духовної парадигми людської цивілізації» непередбачено навчальним планом.

13. Контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, завдання для заліків

ТЕМА 1. ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКЦІЯ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИХ СИСТЕМ

План

1. Формування та вплив духовних-релігійно практик на розвиток людської цивілізації.
2. Етично-моральна система духовних цінностей.
3. Культурно-релігійні досягнення як суспільний феномен.

Література

1. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
2. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
3. Яблоков И.Н. Религиоведение: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2004.

ТЕМА 2. КОРЕЛЯЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО КОНФЛІКТУ В ІНДІЇ НА ДУХОВНО-РЕЛІГІЙНИХ ЗАСАДАХ

План

1. Соціальна доктрина індуїзму. Варни і касти.
2. Еволюція індуїстських богів.
3. Джайнізм. Сікхизм.
4. Історичний шлях буддизму. Будда і бодхісатва. Основні уявлення про духовні напрями в буддизмі.
5. Йога як елемент індуїстської культури. Йога індійська і європейська.
6. Буддизм

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає свобода з точки зору індуїзму?
2. Як людина може долучитися до трьох аспектів буття: простору, часу і закону?
3. Розкрийте сутність «порятунку» в індуїзмі.
4. Визначте, що таке ілюзія світу в буддизмі?

Література

1. Бонгард - Левин Т.М. “Древнеиндийская цивилизация”, - М., 1993.
2. Буддизм: Четыре благородных истины [Сб. / Сост. Я. Боцман]. — Х., 2001.
3. Буддийский взгляд на мир (коллективная монография). СПб., 2002.
4. Иванова, Л. В. Индуизм. – М., 2003.
5. Все об Индии. Сост. Царева Г.И.- М., 2002
6. Желябовская Л.В. Религии Индии. – М., 2006
7. Жоль К.К. Индуизм в истории Индии: учеб.пособие для вузов. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2006.

8. Томас П. Индия. Эпос, легенды, мифы. – СПб.: Евразия, 2000.

ТЕМА 3. РОЗВИТОК КИТАЙСЬКОЇ СИСТЕМИ ГРОМАДЯНСЬКИХ ТА КУЛЬТУРНО-ДУХОВНИХ ЦІННОСТЕЙ

План

1. Автохтонність і самодостатність китайської цивілізації.
2. Конфуцій та його послідовники про роль держави та місце людини у ній.
3. Культура і освіта в Китаї: в середні віки та новий час.
4. Даосизм і конфуціанство - два погляди на призначення людини.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає вчення Конфуція про обов'язки людини?
2. Великі відкриття за відсутності ідеї суспільного прогресу як парадокс китайської ментальності.
3. Доведіть вплив конфуціанства на культури сусідніх народів.
4. Китайська конфуціанська ідея на прикладі самурайського кодексу (бусідо).
5. Культурний вплив Китаю та самобутність японської цивілізації.

Література

1. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
2. Васильев Л. С. История религий Востока. М., 1988
3. Будда. Конфуций. Магомет. Франциск Ассизский. Савонарола: Биограф. очерки. - М.: Республика, 1995. С. 122-130.
4. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176 с.
5. Релігієзнавство. Підручник. – К., 2001.
6. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
7. Аникина Г.П., Воробьёва И.Ю. Китайская классическая литература Учебно-методическое пособие. – Хабаровск : Изд-во "Дальневосточный государственный гуманитарный университет", 2008. – 153 с.: табл.

ТЕМА 4. ІСТОРИЧНА ТА РЕЛІГІЙНА КОНЦЕПЦІЯ ФОРМУВАННЯ ЄВРЕЙСЬКОГО НАРОДУ

План

1. Взаємовідносини іудеїв з сусідніми народами і Римською імперією (III- I ст. до н. е. – I ст. н.е.)
2. Єврейські громади середньовіччя та нового часу.
3. «Єврейське» питання та його вирішення в Російській імперії (XVIII – поч. XX ст.)
4. Біблія – фундамент єврейської теології та культури.
5. Хасиди як один із напрямів іудаїзму. Місце хасидів в історії євреїв України.

6. Держава Ізраїль у кінці ХХ ст. – на початку ХХІ ст.: основи демократії та релігійності.

Питання для самоконтролю

4. У чому полягає модель єврейської системи державного устрою?
5. Визначте феномен лже-месіанства: шарлатани і одержимі. Психологічні мотиви лже-месіанства.
6. Доведіть вплив іудаїзму на культурно-духовний розвиток сусідніх народів.
7. Чи є різниця між реальною історією та міфами про шлях єврейського народу.
8. Культурні досягнення єврейського народу.

Література

1. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
2. Васильев Л. С. История религий Востока. М., 1988
3. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176 с.
4. Релігієзнавство. Підручник. – К., 2001.
5. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.

ТЕМА 5. ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ ТА ІСТОРИЧНІ ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ ХРИСТІАНСТВА

План

1. Історичні закономірності становлення християнства.
2. Католицизм – як західноєвропейський вектор християнства.
3. Православ'я – основні догми і взаємодія з державою.
4. Протестантизм як визначення християнської реформації.

Питання для самоконтролю

1. З'ясуйте періоди розвитку раннього християнства.
2. Що відомо про виникнення і склад перших християнських громад?
3. Як характеризується вчення ранніх християн? Що таке іудео-християнство?
4. Які відповіді дає християнство на фундаментальні питання людства - У чому сенс життя?
5. Чи є життя після смерті?
6. Покарання грішників?
7. Нагорода праведникам?
8. Чому і як поклонятися?
9. Як досягти спасіння?
10. Що є гріх?
11. Проаналізуйте наслідки “Великого розколу” між Римом і Константинополем для європейської цивілізації.
12. Охарактеризуйте православ'я? Сформулюйте символ віри і основні догмати православної віри.
13. У чому відмінність православ'я від інших християнських церков?

14. В яких країнах світу поширена католицька церква? Де католицизм домінує над іншими конфесіями?
15. Яка сучасна соціальна доктрина католицизму?
16. У яких країнах поширений протестантизм? Де він переважає над іншими релігійними течіями?
17. Які напрямки протестантизму відомі? У чому їх особливості?

Література

1. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176 с.
2. Низовский А.Ю. У истоков мировых религий – М., - 2002.
3. Релігієзнавство. Підручник. – К., 2001.
4. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
5. Свенцицкая И. С. Раннее христианство: страницы истории. — М.: Политиздат, 1978.
6. Свенцицкая И. С. Тайные писания первых христиан. — М.: Политиздат, 1980. — 196 с.
7. Свенцицкая И. С., Трофимова М. К. Апокрифы древних христиан. — М.: Мысль, 1989. — 336 с.
8. Вебер М. Протестантские секты и дух капитализма М., 1990.

ТЕМА 6. ІСЛАМ ТА ЙОГО СИСТЕМА МОРАЛЬНО-ЕТИЧНИХ НОРМ

План

1. Зародження ісламу. Вплив іудаїзму і християнства на його становлення.
2. Засновник ісламу і його перші дослідники. Основні релігійно - культурні догми Корану.
3. «Ранок ісламу» і його впливу на розвиток світової цивілізації.
4. Внесок арабської духовно-релігійної традиції на світову культуру.

Питання для самоконтролю

1. У чому полягає ісламське право – шариат?
2. Доведіть, що говорить Коран про моральну відповідальність людини перед Всевишнім за свої вчинки у земному житті.
3. З'ясуйте вплив ісламу на політику в сучасному світі.

Література

1. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
2. Ислам классический: энциклопедия. – М.: Изд-во ЭКСМО; СПб.: Мидгард, 2005. – 416 с.
3. Матвеев К. П. История ислама. – М.: АСТ. Восток-Запад, 2005. – 254 с.
4. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176 с.
5. Релігієзнавство. Підручник. – К., 2001.
6. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.

ТЕМА 7. МІСЦЕ ДУХОВНО-КУЛЬТУРНИХ ПАРАДИГМ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

План

1. Загальна криза релігійності на сучасному етапі розвитку цивілізації.
2. Зміна історичних епох і «наступ язичництва». Нові культури. Релігії перед викликом часу.
3. Глобальні проблеми в теологічній перспективі.

Література

7. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
8. Ислам классический: энциклопедия. – М.: Изд-во ЭКСМО; СПб.: Мидгард, 2005. – 416 с.
9. Матвеев К. П. История ислама. – М.: АСТ. Восток-Запад, 2005. – 254 с.
10. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176 с.
11. Релігієзнавство. Підручник. – К., 2001.
12. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.

14. Питання до екзаменаційних білетів, екзаменаційні білети, тести для підсумкового контролю (що завантажені на освітній простір)

1. Проблеми релігійного розвитку людства.
2. Релігійні ініціації і таємні суспільства.
3. Міф про вічне повернення в релігіях людства.
4. Священне і мирське в історії релігій.
5. Анімізм в історії релігій.
6. Релігія Давнього Єгипту, її характерні риси.
7. Вчення про богів в Давньому Єгипті.
8. Релігійне вчення про світ, про людину і потойбічному світі в Давньому Єгипті.
9. Храми, піраміди і жерці в житті Стародавнього Єгипту.
10. Релігія Стародавньої Месопотамії, її характерні риси.
11. Вчення про богів у Древній Месопотамії.
12. Релігійне вчення про світ, про людину і потойбічному світі в Месопотамії.
13. Релігії Стародавньої Сирії та Фінікії.
14. Релігія Стародавньої Греції: її характерні і суттєві риси.
15. Пантеон Стародавньої Греції та його особливості.
16. Містерії Стародавній Греції.
17. Релігія Давнього Риму: її характерні риси.
18. Пантеон Стародавнього Риму і його особливі риси.
19. Стародавній Рим і християнство.
20. Релігія і держава в Стародавньому Римі.
21. Язичництво в історії Київської Русі.
22. Іудаїзм: особливості та основні історичні етапи розвитку.
23. Месіанство і іудаїзм.
24. Іудаїзм: культ і етика.
25. Конфуціанство як національна релігія Китаю.
26. Даосизм як національна релігія Китаю.
27. Пантеон індуїзму і його особливості.
28. Вайшнавизм і Кришнаїзм в сучасному світі.
29. Синтоїзм як національна релігія Японії.
30. Буддистська етика, її основні ідеї.
31. Чань-буддизм і дзен-буддизм в Китаї і в Японії, їх особливості.
32. Ламаїзм як один з напрямків буддизму, його особливості.
33. Джайнізм як релігія Індії.
34. Сіхізм як релігія Індії.
35. Віровчення ісламу.
36. Культ ісламу.
37. Етика і право ісламу.
38. Суннізм і шиїзм - два основних напрямки ісламу.

39. Ісламський традиціоналізм, його аналіз.
40. Раннє християнство.
41. Вселенські Собори християн і їх історична роль.
42. Християнські моральні цінності, їх аналіз.
43. Православ'я в Візантії: релігієзнавчий аналіз.
44. Історія папства.
45. Найважливіші католицькі ордени, їх історія.
46. Інквізиція, її діяльність.
47. Лютеранство, його характеристика.
48. Кальвінізм, його характеристика.
49. Протестантизм, його історія.
50. Діяльність Ватикану в ХХ столітті.
51. Католицизм і Україна.
52. Протестантизм та Україні.
53. Культ православ'я, його особливості.
54. Християнська ікона: релігієзнавчий аналіз.
55. Російська православна церква в ХХ столітті.
56. «Нові» церкви і релігійні рухи в Україні в ХХ столітті.
57. Вчення про воскресіння в релігіях світу.
58. Християнство та іслам: відмінність у віровченні.
59. Релігійні об'єднання та організації, їх типи.
60. Сучасна релігійна ситуація в Україні.

15. Методичні рекомендації та розробки викладача

Комплексне освоєння курсу «Історико-науковий контекст духовної парадигми людської цивілізації» досягається студентами протягом відвідування лекцій, підготовки матеріалів до семінарських занять, бліцопитувань, самостійної (індивідуальної) роботи з історичними джерелами, підготовки рефератів та творчих завдань, роботою в мережі Інтернет. Підсумковий контроль забезпечується виконанням тестових завдань.

З метою підвищення рівня підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей окремих студентів проводяться індивідуальні навчальні заняття

Індивідуальні навчальні заняття організуються за окремими графіком з урахуванням індивідуального навчального плану студента і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять з однієї або декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках - повний обсяг навчальних занять для конкретного освітнього або кваліфікаційного рівня.

Види індивідуальних навчальних занять, їх обсяг, форми та методи поточного і підсумкового контролю (крім державної атестації) визначаються індивідуальним навчальним планом студента.

Метою індивідуальних занять є засвоєння та поглиблення знань, навичок, умінь набутих впродовж вивчення дисципліни. Результати виконання індивідуальних завдань враховуються викладачем як і семінарські та практичні завдання.

Тематика індивідуальних навчально-наукових завдань.

1. Релігія Індії. Місце релігії в політиці і суспільній свідомості.
2. Архітектура, скульптура, живопис Стародавньої Індії.
3. Математика, астрономія, медицина Стародавньої Індії..
4. Моральна сторона буддизму
5. Наука й освіта Індії.
6. Художня культура Індії.

7. Філософія, література Стародавньої Індії.
8. Конфуцій і конфуціанство.
9. Конфуцій соціальний ідеал.
10. Конфуціанське виховання і освіта, система іспитів.
11. Місце давніх навчань в системі поглядів сучасних Китаю та Японії.
12. Китайська конфуціанська ідея на прикладі самурайського кодексу (бусідо).
13. Пророки і месіанські очікування : основи віровчення християнства.
14. Культ книги і поняття Священного Писання.
15. Християнство як панівна релігія Римської імперії.
16. Католицизм в історії Європи.
17. Реформи і оновлення в католицизмі.
18. Основні етапи історії російської православної церкви.
19. Особливості протестантського віровчення і структура церкви.

16. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів

Базова

1. Аникина Г.П., Воробьёва И.Ю. Китайская классическая литература Учебно-методическое пособие. – Хабаровск : Изд-во "Дальневосточный государственный гуманитарный университет", 2008. – 153 с.: табл.
2. Будда. Конфуций. Магомет. Франциск Ассизский. Савонарола: Биограф. очерки. - М.: Республика, 1995. С. 122-130.
3. Буддизм: Четыре благородных истины [Сб. / Сост. Я. Боцман]. — Х., 2001.
4. Буддийский взгляд на мир (коллективная монография). СПб., 2002.
5. Васильев Л. С. История религий Востока / Л. С. Васильев. - М., 1998.
6. Зеленков М.Ю. Мировые религии: история и современность. М.: Юридический институт МИИТа, 2003. – 252 с.
7. Игнатович А.Н. Буддизм в Японии. Очерк ранней истории. М.,1987.
8. Иллюстрированная история религий в двух томах / под ред. проф. Д. П. Шантепи де ля Соссей, том второй. - Спасо-преображенский валаамский монастырь, российский фонд мира
9. Ислам классический: энциклопедия. – М.: Изд-во ЭКСМО; СПб.: Мидгард, 2005. – 416 с.История и культура древней Индии: Тексты / сост. А. А. Вигасин. - М.: изд - во МГУ, 1990.
10. Лысенко В. Г. Опыт введения в буддизм: Ранняя буддийская философия : учебное пособие / В. Г. Лысенко. - М., 1994.
11. Лысенко В.Г. Опыт введения в буддизм: Ранняя буддийская философия. М.,1994.
12. Матвеев К. П. История ислама. – М.: АСТ. Восток-Запад, 2005. – 254 с.
13. Опарин А. А. Религии мира и Библия: Монография. — Харьков: Факт, 2000. — 176.
14. Радугин А. А. Введение в религиоведение: теория история и современные религии: Курс лекций. — 2-е изд. испр. и доп.— М., 2001.
15. Религиоведение Учеб. пособие / Науч. ред. А.В. Солдатов. — СПб., 2003.
16. Религия в истории и культуре: Учебник для вузов / М. Г. Писманик, А. В. Вертинский, С. П. Демьяненко и др.; под ред. проф. М. Г. Писманика. - М.: Культура и спорт, ЮНИТИ, 1998.
17. Релігієзнавство. Підручник. – К., 2001.
18. Свенцицкая И. С. Раннее христианство: страницы истории. — М.: Политиздат, 1978.

Допоміжна література

1. Свенцицкая И. С. Тайные писания первых христиан. — М.: Политиздат, 1980. — 196 с.

2. Свенцицкая И. С., Трофимова М. К. Апокрифы древних христиан. — М.: Мысль, 1989. — 336 с.
3. Соловьев Э.Ю. Непобежденный еретик: Мартин Лютер и его время. М., 2000.
4. Тришин А. Ф. Мировые религии и религиозные памятники / А. Ф. Тришин. - М., 1997.
5. Українська та зарубіжна культура. – К., 2002.
6. Философия китайского буддизма / Пер. с кит. Е.А. Торчинова. — СПб., 2001.
7. Эрикер К. Буддизм / Пер. с англ. — М., 1999.
8. Эрнст, К. Суфизм. – М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. – 320 с.
9. Яблоков И.Н. Религиоведение: Учебное пособие. – М.: Гардарики, 2004.

17.Методичні матеріали щодо виконання контрольних робіт для заочної форми навчання

Контрольна робота повинна відображати окремі теоретико-практичні проблеми з дисципліни «Історико-науковий контекст духовної парадигми людської цивілізації» і виконуватися студентом після вибору ним тієї чи іншої теми (завдання).

Виходячи зі специфічних особливостей навчальної дисципліни, контрольна робота виконується у формі реферату або контрольних завдань.

Контрольна робота у формі теоретичних завдань з дисципліни є логічно сформульованим і поставленим в проблемному плані конкретним науковим завданням, що виражається в пошуку можливих варіантів і шляхів його розв'язання. Незважаючи на різноманітність контрольних завдань, обумовлених специфікою відповідних навчальних дисциплін, алгоритм їх виконання включає: 1) уточнення завдання, виявлення необхідних джерел для роботи над ним; 2) виявлення тенденцій розвитку процесів, що впливають із завдання, їх теоретичне обґрунтування та оцінка; 3) здійснення конкретного вирішення завдання (власний варіант), його пояснення та інтерпретація; 4) формулювання заключних висновків з викладанням прогнозу розвитку процесу (явища) в перспективі. Контрольна робота виконується студентами самостійно. Вона повинна бути викладена логічно та технічно правильно оформлена. Робота пишеться чітким і розбірливим почерком, допускається також друкований або комп'ютерний її варіант. На кожній сторінці повинні бути залишені поля, а сторінки, крім того, мають бути пронумеровані. Обсяг контрольної роботи у формі реферату не повинен перевищувати 12-18 сторінок, а у формі контрольного завдання - 3-5 сторінок. В кінці роботи вміщується список використаних літературних джерел, ставиться підпис студента і дата виконання.

18. Інші матеріали